

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ*

Fethi NAS**

ÖZ

Balkan toplumları arasında, Osmanlı Devleti'yle ilgili çok sayıda olumsuz anlatı ve mitler vardır. Osmanlı karşıtı anlatı ve mitler, siyasal ulusal bir kimlik oluşturulması amacıyla kurgulanmış ve bilinçli olarak Balkan uluslarının kolektif hafızasına yerleştirilmiştir. Çalışmada, bir Balkan ülkesi olan Hırvatistan'ın ulusal belleğinde yer alan Osmanlı-Türk imgesine ilişkin anlatılar ve mitler ele alınmıştır. Osmanlı Devleti, Hırvat topraklarının tamamına hükmetmemiş, nispeten kısa denebilecek bir süre Hırvatistan'ın doğu bölgesinde ve Dalmaçya kıyılarında yer alan belirli yerleri yönetimi altına almıştır. Buna rağmen Hırvat ulusal belleğinde, Osmanlı-Türk imgesi yoğun biçimde geleneksel kutlamalarda, halk edebiyatı ürünlerinde ve dinsel ritüellerde önemli bir yer işgal etmektedir. Bu kapsamda Hırvatistan'da geleneksel olarak yüzyıllarca kutlanagelen iki etkinlik incelenmiştir. Bu iki etkinlik Đurđevac (Curcevaç) ve Sinj (Sinye) kentlerinde gerçekleşmektedir. Etkinliklerin ortak özelliği, Osmanlı Devleti'ne karşı verilen mücadeleyi hayali öğelerden yola çıkarak bir anlatı ve mit haline gelmiş olmalarıdır. Ulus inşasında anlatı ve mitler, toplulukların ortak bir kimlik ve aidiyet duygusu geliştirmesinde etkin bir rol oynar. Anlatı ve mitler, bir ulusun kökenini, tarihini, kültürel değerlerini ve kahramanlarını yaratmada toplumu bir araya getirir, ayrıca ulusun tesis edilmesinde siyasi ve kültürel bir meşruiyet sağlar. Ulus inşasında anlatı ve mitler, tarihsel gerçeklikleri yüceltir, idealize eder ve çoğu zaman bunları çarpıtarak ortak bir bilinç yaratırlar. Çalışmada Đurđevac ve Sinj kentlerinde kutlanan iki etkinlik aracılığıyla Hırvat ulusunun yaratılması sürecinde anlatı ve mitlerin nasıl kurgulandığı açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışma, nitel bir yaklaşım çerçevesinde tasarlanmış ve veri toplama sürecinde “durum çalışması” deseni takip edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anlatı ve Mitler, Hırvatistan, Osmanlı İmgesi.

* Bu çalışma, TUBİTAK-2219 Yurt Dışı Doktora Sonrası Araştırma Burs Programı kapsamında Hırvatistan'da yürütölen araştırma süresince gerçekleştirilmiştir.

** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Faköltesi, Sosyoloji Bölümü, Afyonkarahisar, ORCID: orcid.org/0000-0001-6464-5615, E-posta: fethinas@yahoo.com.

FETHI NAS

OTTOMAN-TURKISH IMAGE IN THE CONSTRUCTION OF CROATIAN NATIONAL IDENTITY

ABSTRACT

There are many negative narratives and myths about the Ottoman Empire among Balkan societies. Anti-Ottoman narratives and myths were constructed with the aim of creating a national identity and were intentionally placed in the collective memory of the Balkan nations. The study examines narratives and myths related to the Ottoman-Turkish image in the national memory of Croatia, as a Balkan country. The Ottoman Empire did not rule over all of Croatian territory, but rather took control of certain areas in the eastern part of Croatia and the Dalmatian coast for a relatively short period of time. Despite this, the Ottoman-Turkish image occupies an important place in Croatian national memory, especially in traditional celebrations, folk literature, and religious rituals. In this context, two events that have been traditionally celebrated in Croatia for centuries were examined. These two events are celebrated in the cities of Đurđevac and Sinj. The common feature of the events is that they have transformed the struggle against the Ottoman Empire into a narrative and myth based on imaginary elements. In nation-building, narratives and myths play an important role in developing a common identity and sense of belonging. Narratives and myths bring society together in creating the origins, history, cultural values and heroes of a nation, and also provide political and cultural legitimacy in the establishment of the nation. Also narratives and myths glorify, idealize and often distort historical realities, creating a common consciousness. In the study, it was tried to explain how narratives and myths were constructed in the process of creating the Croatian nation through two events celebrated in the cities of Đurđevac and Sinj. The study was designed within the framework of a qualitative approach and for data collection process "case study" design was followed.

Keywords: Narratives and Myths, Croatia, Ottoman Image.

EXTENDED ABSTRACT

Nationalism is a doctrine invented in Europe in the nineteenth century and is the source of the legitimacy of the right to use political power. The doctrine argues that humanity is naturally divided into nations, every nation has its own determined characteristics and the only legitimate government is national self-government. The study is based on the approaches of those who accept the idea that the concept of nationalism is a phenomenon specific to modern times and an imaginary invented. Kedourie, Hobsbawm, Gellner and Anderson are among the important thinkers who shaped the modernist theory.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

According to the ideas of the modernist theory, the factors that led to the emergence of nation and nationalism are realities such as rationality, industrialization, bourgeoisie, capitalism and urbanization.

Accordingly, the concepts of nation and nationalism have emerged as political tools. The role of narratives and myths of national origin is very important in the creation of the nation as an imagined community and in the construction of the national identity. National identity is somehow connected with national myths. These myths are the basic references in explanations regarding national values and national identity. At the same time, national identity is formed by what members tell about themselves, shared memories and the knowledge of what is needed to have in order to be a real member of a nation. Myths are created for the purpose of shaping and reproducing the national personality, and these become the political and social discourses of the national personality. One of the sources of a national creation is historical events and the way they are interpreted. Past and history are heritages that shape collective memory from the perspective of nation states, which are a form of political unity in modern times, and a narrative that can be transformed at any time. It is not possible to observe the events experienced in history and obtain an objective evaluation from them. Therefore, it is accepted that there is no objective representation of the past and history, but instead there are conflicting realities. This acceptance directly paves the way for the emergence of myths. Nationalism is considered the best form of organization of modern times and not only a phenomenon that emerged at a certain period of European history, but also a product of the interaction of various communities around the world. Each nation has a unique character and history is the result of certain developments.

This study delves into the role of the Ottoman-Turkish image in shaping Croatian national identity, analyzing how narratives and myths about the Ottoman Empire contribute to collective memory and cultural heritage in Croatia. Throughout the Balkans, the Ottoman Empire has left a complex legacy, often marked by negative perceptions and a history of resistance against Ottoman rule. Although the Ottoman Empire's actual governance in Croatia was relatively limited—primarily affecting Eastern Croatia and some coastal areas like Dalmatia—its impact on Croatian cultural memory is profound. This image is not merely historical but has been reinforced over centuries, evolving through storytelling, public memory, and traditional celebrations that have solidified the Ottoman-Turkish archetype in Croatian society.

The primary objective of this study is to explore how Croatian society has crafted an image of the Ottoman Empire, embedding it within the national

identity through cultural practices, festivals and myths. By examining the Đurđevac and Sinj celebrations, which are centered on stories of heroism and resilience against Ottoman forces, the research seeks to understand the mechanisms by which historical events and myths shape collective identity. These celebrations are not only expressions of cultural heritage but serve as tools for conveying specific narratives, fostering a shared sense of national pride, and reinforcing the cultural boundaries that distinguish “us” from “them.”

The most intense contact between the medieval Croatian Kingdom and the Ottoman Empire was the Battle of Krbava in 1493. The battle brought about significant changes in Croatian history and was considered a turning point in the collapse of the Croatian Kingdom due to the deaths of many Croatian nobles and commanders in leading positions. Therefore, the narrative of the long-term consequences of the Battle of Krbava on Croatian society was intensively processed in forming the Croatian collective consciousness and identity in the 19th and 20th centuries. The Battle of Krbava is depicted with drawings in history textbooks in sections dealing with relations between the Ottoman Empire and Croatia, and the battle is treated as a dramatic event in Croatian national memory.

The Ottoman-Turkish image within Croatian identity is deeply intertwined with national myths that have been constructed over centuries. These myths serve multiple functions: they reinforce group solidarity, provide a sense of historical continuity and support the notion of Croatia as a bulwark of Christianity against the encroaching Ottoman (and by extension, Islamic) influence. The myth of Croatia as the "bulwark of Christianity" (Antemurale Christianitatis) highlights the role that historical interpretations and religious affiliations play in framing Croatia's national identity. This symbolic role was endorsed by the Catholic Church and other European powers, cementing the perception of Croations as defenders of Christian Europe. Such narratives have not only historical but also contemporary relevance, as they continue to influence how Croations perceive external groups and the importance they place on their religious and cultural heritage.

The Đurđevac Festival commemorates the legend of the town's defense against an Ottoman siege in 1552. The people of Đurđevac, who are inside the castle, continue to defend the castle despite the difficult conditions and hunger, and resist surrendering. At a time when hope was lost, food and weapons were running out, an old and wise woman suggested that the last rooster left alive in the castle be thrown from a cannon onto the Ottoman soldiers. This will deceive the Ottoman forces and make them believe that the town could withstand a prolonged siege. The symbolic use of the rooster, now

immortalized as the town's emblem, represents both ingenuity and defiance. The festival has transformed this local legend into a broader cultural narrative, reinforcing the Croatian identity as resilient and resourceful in the face of foreign threats. Through theatrical performances and reenactments, the Đurđevac Festival commemorates this myth, allowing the community to reconnect with a shared past and collectively celebrate their perceived historical victories. However, it is known that there is no evidence regarding this historical event and the narrative was transmitted through oral traditions.

Sinj celebration, commemorates a miraculous victory over Ottoman forces in 1715. According to narrative, the people of Sinj gathered in a monastery where there is a holy painting of the Virgin Mary and pray to God. Thereupon, the Virgin Mary came to help. The Ottoman soldier who saw the Virgin Mary image on the walls ended the siege. In memory of the victory of the Sinj, the Alka tournament began to be celebrated annually. The Alka tournament is not merely a sporting event; it is a ritualized retelling of a national victory that emphasizes themes of faith, heroism, and divine intervention. This celebration has been recognized by UNESCO as part of Croatia's intangible cultural heritage, underscoring its significance not only locally but also as a cultural symbol of national pride.

Narratives and myths, as illustrated by the Đurđevac and Sinj celebrations, play a crucial role in the construction of Croatian national identity. In the Croatian context, these myths help to establish a shared historical memory, creating a collective sense of "Croatian-ness" that transcends individual experience. Such narratives function as tools for political and cultural legitimacy, framing Croatia's historical experience in opposition to Ottoman rule and, by extension, to external influence. The emphasis on religious and cultural resistance aligns with the broader European narrative of defending Christianity, reinforcing Croatia's place within Western Christendom. This alignment strengthens the collective memory of resistance and solidifies the symbolic role of Croatia as a defender of European values.

The study also supported the theoretical frameworks that underlie the formation of national identity through myth. Scholars like Benedict Anderson and Eric Hobsbawm suggest that nations are "imagined communities," where collective identity is sustained by shared narratives and rituals rather than by objective realities. In Croatia, these traditions serve to idealize historical events, often distorting or exaggerating them to fit nationalistic narratives. For example, the Đurđevac rooster story and the Virgin Mary's appearance in Sinj represent embellishments that underscore Croatian bravery and

fortitude. These myths bridge the gap between historical facts and collective beliefs, creating a common consciousness that unifies the nation.

The study employs a qualitative research approach, focusing on case studies of the Đurđevac and Sinj celebrations. Field observations were conducted during these events to capture the lived experience of the rituals. Additionally, historical records and literature on Croatian national identity and myth-making were analyzed to contextualize the findings within broader scholarly debates on nationalism and cultural memory. This approach allows for a comprehensive understanding of how these myths are enacted and perpetuated in Croatian society.

The Ottoman-Turkish image within Croatian national identity is a powerful example of how narratives and myths shape collective memory and cultural self-perception. By examining the Đurđevac and Sinj celebrations, this study illustrates how myths and historical narratives contribute to nation-building, reinforcing a sense of unity, resilience, and distinctiveness. These celebrations underscore the symbolic function of myths in creating a shared identity, fostering social cohesion, and legitimizing Croatia's historical role as a defender of Western Christian values.

Giriş

Fransız Devrimi ve dünya savaşlarından sonra hâkim siyasal yapılar haline gelen ulus devletler, bir bütün ve kalıcı yapılar olarak görünmelerine rağmen tamamı şu ya da bu zamanda ulusal bir kimlik temelinde yaratılmış; ortak tarih, dil, din veya etnik köken gibi ortak özelliklere dayanan güçlü birer hayali cemaattirler.¹ Ulusal kimlikler ve ulus devletler modern dünyanın en cazip kimlikleri olarak icat edilmiş ve bağlamsal bir süreklilik kazanarak insan doğasında ve tarihte var olmayan hayali bir aidiyet türü olarak kurgulanmışlardır.² Ulusçuluk, Avrupa'da on dokuzuncu yüzyılın başlarında icat edilmiş bir doktrindir ve devletin güç kullanma konusundaki meşruiyetinin kaynağıdır. Doktrin kısaca, insanlığın doğal olarak uluslara bölündüğünü, ulusların tespit edilebilen belirli özelliklerle bilindiğini ve tek meşru hükümet türünün ulusal özyönetim olduğunu savunur.³ Çalışmada ulusçuluk kavramının modern zamanlara özgü ve hayali olarak icat edilmiş bir olgu olduğu düşüncesini savunan düşünürlerin yaklaşımları temel

¹ Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London 1991, s. 6.

² Anthony D. Smith, *Ulusların Etnik Kökeni*, Dost Kitapevi, Ankara 2002, s. 30.

³ Elie Kedourie, *Nationalism*, Hutchinson, London 1960, s. 9.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

alınmıştır. Kedourie, Hobsbawm, Gellner ve Anderson modernist kuramı şekillendiren önemli düşünürler arasında yer almaktadır. Modernist kuramın düşünürlerine göre, ulus ve ulusçuluk düşüncelerinin ortaya çıkmasını sağlayan etkenler rasyonalizm, sanayileşme, burjuvazi, kapitalizm ve kentleşme gibi tarihsel olgulardır.⁴ Buna göre ulus ve ulusçuluk kavramları, siyasal amaçlar doğrultusunda ortaya çıkmıştır, hayali bir topluluk olarak ulusun yaratılmasında ve bu topluluğun ulusal kimliğinin inşa edilmesinde, ulusal kökene dair anlatı ve mitlerin rolü oldukça önemlidir. Ulusal kimlik, ulusal mitlerle ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. Bu mitler, ulusal değerler ve ulusal kimliğe ilişkin söylemlerde temel referanslardır. Aynı zamanda ulusal kimlik, üyelerin kendileri hakkında duydukları anlatılardan, ortak tarihsel anılardan ve topluluğun gerçek bir üyesi olmak için hangi özelliklere sahip olunması gerektiği bilgisinden oluşur.⁵ Ulusal kimliği şekillendirmek ve yeniden üretmek amacıyla yeni mitler yaratılmakta, bu mitler ulusal kimliğin politik ve sosyal söylemleri haline gelmektedir. Ulusal bir söylem yaratmanın kaynaklarından biri ise tarihsel olaylar ve bunların yorumlanması biçimidir. Geçmiş ve tarih, modern zamanların siyasal bir birliktelik biçimi olan ulus devletlerin gözünde kolektif hafızayı şekillendiren bir miras ve her zaman dönüştürülebilir bir anlatıdan ibarettir. Tarihte yaşanan olayları gözlemlemek ve bunlardan objektif bir değerlendirme elde etmek bu bakımdan mümkün değildir.⁶ Bundan ötürü geçmiş ve tarihle ilgili nesnel bir temsilin var olmadığı, yerine birbiriyle çatışan gerçekliklerin var olduğu kabul edilmektedir. Bu kabul ise doğrudan mitlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Ulusçuluk modern zamanların en iyi örgütlenme biçimi ve sadece Avrupa tarihinin belirli bir döneminde ortaya çıkan bir olgu olarak değil, aynı zamanda dünyada çeşitli toplulukların etkileşiminin bir ürünü olarak kabul edilir. Her bir ulus benzersiz bir karaktere ve tarihe sahiptir ve bazı gelişmelerin bir sonucudur. Bundan dolayı tarihçiler ulusçuluğu genellikle bir doktrin, ilke veya arguman olarak görmektedir.⁷

⁴ Umut Özkırımlı, *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*, Palgrave Macmillan, New York 2010, s. 72.

⁵ Francis Fukuyama, *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*, Farrar Straus and Giroux, New York 2019, s. 106.

⁶ Jay Winter, "The Performance of the Past: Memory, History, Identity", *Performing the Past Memory, History, and Identity in modern Europe*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2010, s. 11.

⁷ Anthony D. Smith, *Myths and Memories of the Nation*, Oxford Univ. Press, New York 1999, s. 29.

Mitler, çoğu zaman hayal ürünü olarak kabul edilen anlatılardan ibarettirler ve ulusal kimliğe özgü kolektif bilinci oluşturan sembolik imgeleri bünyelerinde barındırırlar. Bazı tarihçiler, mitleri gerçeğin tehlikeli bir çarpıtması olarak tarif ederken bazıları onu toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanabilmesinin koşullarından birisi olarak görürler. Bazı durumlarda ulusal bir mit, taşıdığı sembolik anlamdan ötürü tamamıyla kurgusal bir anlatıdır, bazı durumlarda ise ulusal mit, gerçek olaylardan ilham alınarak yeniden üretilmektedir.⁸ Genel kanı ise ulusal bir mitin doğru veya yanlış ne olursa olsun, bir ulusun kimliği açısından ciddi sembolik anlamlar taşıdığı yönündedir. Tarihte yaşanmış olaylarla ilişkisi bakımından bazı mitlerin sorgulanması, bazılarının da meşru söylem biçimleri olarak yeniden keşfedilmesine gereksinim vardır. Çünkü bir toplum açısından kahramanlık olarak algılanan bir toplumsal eylem, başka bir toplum açısından tam tersi olarak yorumlanabilmektedir. Bu yorum özellikle sosyal bilimcilerin, sosyal gerçekliğin farklı görünüşleri itibarıyla yaygın olarak aşına oldukları bir durumdur. Ulusal kimliklere özgü nitelikleri ön plana çıkarmak amacıyla kullanılan dil, etnik köken, din ve tarih gibi temalar değişken ve çeşitlidir. Bunların karşılık geldiği anlam ve değerler sistemi farklı ulusları karakterize etmede kullanılsa bile bunları ampirik niteliklerle tanımlamak ve tarif etmek imkansızdır.⁹ Bu imkânsızlıktan ötürü söz konusu kavramlar, bir tarih yazımı sonucunda şekillenmekte ve bağlamsal olarak yeniden üretilmektedir.

Mitler, genel olarak toplumların varoluşlarına ve kendilerini çevreleyen dünyayı anlamaya dair icat ettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı hayali hikâyelerdir.¹⁰ Ulusal bir mit ise bir ulusun nasıl ortaya çıktığını ve varlığını nasıl sürdürdüğünü açıklayan kutsal bir anlatı olarak tanımlanmaktadır. Bu tür anlatılar genellikle efsaneleşmiş, kurgulanmış veya romantikleştirilmiştir. Her ulusun, üyelerine ortak bir tarih duygusu yüklediği aynı zamanda ulusal kimliği tanımlayan idealleri ve değerleri de bünyesinde barındıran bir miti veya mitler dizisi vardır.¹¹ Renan'a göre tarihte elde edilen ortak zaferlere sahip olmak ve birlikte yaşama isteği, bir ulusu oluşturan iki

⁸ William Hardy McNeill, *Mythistory and Other Essays*, The University of Chicago Press, Chicago 1986, s. 132.

⁹ Max Weber, *Sosyoloji Yazıları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s. 257.

¹⁰ Francisco Javier, Lopez Frias, Emanuele Isidori, Clea Hadjstephanou-Papaellina, "Greek Mythology and Education: From Theory to Practice", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 197, 2015, s. 595-599.

¹¹ Ümmet Erkan, *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu: Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)*, Akademisyen Yayıncılık, Ankara 2018, s. 21.

HİRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

önemli unsurdur.¹² Ortak tarih, tarihte yaşanmış acılar, ödenen bedeller, elde edilen zaferler ve gerektiğinde bunları tekrar koruma iradesi, ulus düşüncesinin temelini oluşturan ve sosyal olarak inşa edilmiş simgesel sermayelerdir. Bu bağlamda ulusal mitlerin, ulusal bir ideale veya kimliğe sahip olmak ve buna uyum sağlamak amacıyla romantikleştirilmiş bir ortak tarih inşa etme aracı olduğunu söylemek mümkündür.¹³

Ulusal mitlerin karanlık bir tarafı da vardır. Örneğin, ulusal kimliği şekillendiren mitlerin belirli bazı grupların güç isteklerini temsil eden gerçek dışı ve uydurma anlatılar olduğu ileri sürülmektedir.¹⁴ Ulusal farklılıkların; sınıfsal yapılar, etnik kökenler, inanç ve çıkar çatışmalarının bir sonucu olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu tür bir değerlendirmeden hareketle, ulusal mitlerin, kendi düşünce ve ideallerini bütün bir toplumun ortak değerleriymiş gibi yeniden üretmeye çalışan, egemen bir grubun araçsallaştırdığı bir icat olduğunun farkında olmak önemlidir. Ulusal mitlerin ve anlatıların katkıda bulunduğu ulusal hafıza seçici ve dolayısıyla yanıltıcıdır. Bu yanılgıda ilk göze çarpan özellik, ulusun tarihinin ve kültürünün benzersizliğine ve özgünlüğüne yapılan vurgudur. Tarihsel süreçte bütün ulusal yapılar ve kültürler arasında karşılıklı etkileşimlerin yaşandığı, ispat gerektirmeyen bir gerçekliktir.¹⁵ Buna rağmen ulusal bir birlik oluşturma amacı güden ulusal mitler, tarihsel gerçekliklerle çelişmekte ve bu yönleriyle hayali olarak kurgulanmaktadır.¹⁶ Mitsel anlatıların hayali olması ve toplumların bu tür anlatılara bağlılık duyması, olağan bir durumdur. Ancak sorun, hayati bir anlatının doğruluk ilkesi temelinde tartışmaya açık olup olmayacağıdır. Tarihsel anlatıların kolektif bir kimliğin yaratılması ve sürdürülmesi için gerekli olduğunu söylemek, anlatıların gerçekdışı ve bir kurgu sürecinden ibaret olduğunu doğrulamaktadır.

Geçmişin seçici ve yanıltıcı bir şekilde kurgulanması, ulusal kimliğin oluşumunda oldukça etkilidir. Başarılarla dolu ulusal bir miras inşa etmek amacıyla, ulusun kendisine ait kolektif bir hafıza seçmesi ve buna uyum sağlaması zorunludur. Hobsbawm'a göre, ötekiyle karşılaşma söylemine eleştirel bakmak, onu ulusun özgün ürünü olarak değil, süreklilik arz eden bir

¹² Ernest Renan, *Ulus Nedir?*, (çev.) Gökçe Yavaş, Pinhan Yayınları, İstanbul 2016, s. 50.

¹³ Mircea Eliade, *Mitlerin Özellikleri*, (çev.) Sema Rifat, Om Yayınları, İstanbul 2001, s. 125.

¹⁴ Arash Abizadeh, "Historical Truth, National Myths and Liberal Democracy: On the Coherence of Liberal Nationalism", *Journal of Political Philosophy*, 12, 2004, s. 291-313.

¹⁵ Ali Öztürk and İsmet Emre, "The Crisis of Folkloric Heritage and Its Social Effects from Organic Doctrine to Postmodern Digital Policy", *Milli Folklor*, Sayı 128, 2020, s. 153-162.

¹⁶ Anderson, *a.g.e.*, s. 8.

özellik olarak ele almak çok önemlidir. Çünkü bir ulusun mitolojisi ve ideolojisini asıl yaratan ve onu ötekiler-düşmanlar üreterek ayakta tutan şey, ulusun hafızasında kalanlar değil bunları yazan, betimleyen, popülerleştiren ve kurumsallaştırıp anlatı haline getiren kişilerin varlığıdır.¹⁷ Bu kişiler ise çalışmaları meşrulaştırılan, söylemleri bilimsel gerçeklikler olarak kabul edilen, gelecek nesillere aktarılacak olan veya ideolojik olarak üretilen, hâkim şematik önyargı ve stereotiplerin dünyasını yaratan entelektüellerdir.¹⁸ Entelektüellerin bir ulusun tarihini kökten değiştirme gücüne sahip olmaları; ideolojik ve politik bir dokunuşla ulusun, gelenek ve göreneklerine, dil ve edebiyatına bağlılığı öğretmesi, ulusal gurur duygusunu işleme, ulusa hayali ya da gerçek kahramanca mücadelelerin anılarını sunmasından kaynaklanmaktadır.¹⁹ Modern zamanlarda bile tarih yazımı ve geçmişe dair anlatılar mitlerle doldur. Bu durum nispeten entelektüellerin ulusal kimliğiyle ve ulusal hafızasında yer alan hayali cemaatiyle paylaştığı aidiyet hissinin bir sonucudur. Sonuç olarak, seçilmiş bir tür mitoloji yoluyla benimsenen ulusal tarih ile objektif tarih arasında bir çelişki olması kuvvetle muhtemeldir. Ulusal hafıza bilinçli olarak seçicidir ve ortak anılardaki mitsel unsurlar, ulusun kolektif kimlik oluşturma ve buna uygun davranma gücünü bünyesinde taşımaktadır.²⁰ Akademik tarih çalışmaları ulusun, bir arada kalma kapasitesine yönelik bir tehdit oluşturabilir. Tarihsel bir olgu olarak hafıza yitimi, bir ulusun yaratılmasında önemli bir faktördür ve bu nedenle objektif ve akademik tarih araştırmaları, genellikle sarsıcı gerçekleri ortaya çıkarmasından ötürü, ulusal istikrarı zedeleme potansiyeli taşımaktadır.²¹ Bir ulusun üyelerini belirli bir toprak parçası, dil, devlet ve kültür gibi görelî kriterler etrafında bir araya getirmek ve ulusun üyelerini bunlarla özdeşleştirmek için ulusal bir tarih yazımına gereksinim vardır. Ulusal kimliği destekleyen geleneksel mitler, ulusal kimlik politikalarının kolayca benimsenebilmesi amacıyla kurgulanmakta ve hayali olarak şekillendirilmektedir.²² İşlenmeye uygun hale getirilmiş bir tarih ise ulus inşa sürecinin en önemli basamağını oluşturmaktadır. Böylece tarihsel

¹⁷ Eric Hobsbawm, *The Invention of Tradition*, Cambridge University Press, New York 2013, s. 13.

¹⁸ Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev.) Alp Tümenekin, İthaki Yayınları, İstanbul 2010, s. 158.

¹⁹ David Aberbach, "The Poetry of Nationalism", *Nations and Nationalism*, 9 (2), 2003, s. 255-275.

²⁰ Duncan Bell, S. A., "Mythscapes: Memory, Mythology, and National Identity", *British Journal of Sociology*, 54 (1), April 2003, s. 63-81.

²¹ Renan, *a.g.e.*, s. 37.

²² Mark Bevir, "Objectivity in History", *History and Theory*, 33 (3), 1994, s. 328-344.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

gerçeklikler ile ulusal mitler arasında bulanık sınırlar oluşmakta, tarih yazımı ve edebi retorik ön plana çıkmaktadır.

1. Çalışmanın Metodolojisi

Çalışma, araştırmacının Hırvatistan'da bulunduğu 2021-2024 yılları arasında başkent Zagreb ve diğer kentlerde yaptığı araştırmalar ve gözlemler sonucunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma ve gözlemler sonucunda Hırvat toplumunun gündelik yaşantısında, konuşma dilinde, edebi ve tarihi eserlerinde Osmanlı-Türk etkisinin izlerine sıkça rastlanmıştır. Bu etkiler, bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda olumsuz imgelere tekabül etmektedir. Bağlamsal olarak bu etkiler değişmektedir. Örneğin son yıllarda Türk dizilerinin yakaladığı ivme, dünya genelinde Türkiye'ye yönelik olumlu bir bakış açısının gelişmesini sağlamıştır. Türk dizileri birçok ülkede olduğu gibi Hırvatistan'ın ulusal kanallarında yayınlanmakta ve bu diziler, Türkiye'nin imajını olumlu yönde etkilemektedir. Buna karşılık Osmanlı-Türk imgesi Hırvat ulusal belleğinde son derece olumsuz öğeler içermektedir. Özellikle Orta Çağ Hırvat tarihinde Osmanlı Devleti'yle yaşanan savaş ve çatışmalar, mitsel anlatılarla yoğun olarak olumsuz bir imgenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çalışmada Hırvat ulusal kimliğinin inşasında ve ulusal belleğinin şekillenmesinde, Osmanlı-Türk imgesinin etkisi iki etkinlik/kutlama örneğinden hareketle tarihsel anlatılar ve mitler üzerinden incelenmiştir. Hırvatistan'ın Rijeka, Sisak, Požege ve Darda gibi birçok kentinde Orta Çağ Hırvatistan'ı ile Osmanlı Devleti arasında yaşanan çatışmaları ele alan anma etkinlikleri, festivaller ve kutlamalar olduğu bilinmektedir. Bunların tamamını ele alıp incelemenin makalenin sınırlarını zorlayacak olmasından ötürü, en popüler ve adeta uluslararası bir etkinlik haline gelen iki tanesi, Đurđevac Festivali ve Sinj Kutlamaları araştırmanın kapsamına alınmıştır.

Hırvatistan'ın Đurđevac ve Sinj kentlerinde etkinliklerin düzenlendiği dönemlerden önce ön saha çalışmaları gerçekleştirilmiş ve ardından etkinliklerle ilgili literatür çalışmaları yapılmıştır. Saha çalışmaları ve literatür incelemeleri sonucunda etkinliklerin tarihsel olaylarla ilişkili olduğu ve bu iki kentteki geleneksel kutlamaların Hırvat ulusal kimliği açısından anlamlı birer içeriğe sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Konunun özelliğine uygun olarak nitel bir yaklaşım benimsenmiş ve araştırmanın bir "Durum Çalışması" olarak dizayn edilmesi gerektiği düşünülmüştür. Durum çalışması, araştırmacının belirli bir zaman ile sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu gözlemler, görüşmeler, dokümanlar gibi çeşitli ve farklı kaynakları

içeren veri toplama araçlarını derinlemesine inceleyerek, durumların ve duruma bağlı temaların incelendiği nitel bir yaklaşımdır.²³ Durum çalışması, olgu ve bağlam arasındaki sınırların belirsiz olduğu durumlarda, olgunun ampirik olarak gerçek yaşam bağlamında incelendiği bir araştırma türüdür. “Nasıl” veya “neden” soruları sorulduğunda ve araştırmacının olaylar üzerinde çok az kontrole sahip olduğu durumlarda, durum çalışmalarının tercih edilen bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.²⁴ Bunun yanı sıra durum çalışması yapılırken veri kaynakları çeşitlilik arz eder. Belgeler, arşiv kayıtları, doğrudan veya katılımlı gözlemler ve fiziksel yapılar durum çalışmasının veri toplama kaynaklarıdır.²⁵

Araştırmanın temel sayıltısı (varsayımı), Hırvat ulusal kimliğinin yaratılmasında, hayali anlatı ve mitler yoluyla Osmanlı-Türk imgesinin etkin biçimde kullanıldığıdır. Araştırma, Türkçe literatürde bir öteki olarak Osmanlı-Türk imgesinin Hırvat ulusunun oluşumuna etkisini konu alan sayılı araştırmalardan biri olması bakımından önemlidir. Hırvat eğitim kurumlarında ve tarih ders kitaplarında Osmanlı-Türk imgesiyle ilgili çalışmalar yapıldığı görülmüştür.²⁶ Fakat, Balkan ülkesi olarak Hırvatistan’da bir öteki olarak Osmanlı-Türk imgesinin, etkinlikler yoluyla nasıl betimlendiği konusundaki çalışmaların az olduğu görülmüştür. Hırvatistan’ın hemen hemen bütün kentlerinde Osmanlı-Türk imgesiyle ilgili anlatı ve mitlere rastlanmaktadır ne var ki, Đurđevac ve Sinj kentlerindeki geleneksel olarak kutlanan etkinlikler, diğerlerine nazaran daha popülerdir bu yüzden araştırmanın kapsamına dâhil edilmiştir. Bu açıklamalara uygun olarak, bu etkinliklerle ilgili literatür çalışması yapılmış ve fiziksel yapıyı oluşturan öğeler incelenmiştir. Bu öğeler; müzeler, cadde ve sokaklar, tarihsel anıtlar ve sembollerden oluşmaktadır. Her iki ulusal etkinlik, kendi bağlamı (zaman ve mekân) içerisinde incelenmiş, farklı tarihlerde gerçekleşen kutlamalar doğrudan gözlenmiş ve etkinliklerde işlenen temaların nasıl temsil edildiği incelenmiştir. Gözlem, belirli bir topluluğun, fenomenin ve olayın doğal ortamında sistematik olarak araştırılması ve onunla ilgili yeni bilgilerin

²³ John Creswell W., *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five*, Sage Publishing, London 2007, s. 73.

²⁴ Winston Tellis M., “Introduction to Case Study”, *The Qualitative Report*, 3 (2), 1997, s. 1-14.

²⁵ Robert K. Yin., *Case Study Research and Applications: Design and Methods*, Sage Publications, Los Angeles 2009, s. 153.

²⁶ Ozan Erözden, “Hırvatistan Tarih Ders Kitapları”, *Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı-Türk İmajı*, (ed.) Mehmet Hacısalihoğlu, Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR), İstanbul 2020, s. 163.

HRIVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

türetilmesi sürecidir.²⁷ Bu tanım doğrultusunda saha çalışmasını gerçekleştirmek üzere 23-25 Haziran 2023'te Đurđevac'ta, 4-6 Ağustos 2023'te ise Sinj kentinde gece ve gündüz saatlerinde düzenlenen etkinlikler doğrudan gözlemlenmiştir. Gözlemler esnasında etkinliklerin fotoğrafları çekilmiş ve çeşitli notlar kaydedilmiştir. Elde edilen bilgilerden hareketle, iki farklı etkinlikte ulusal anlatı ve mitlerin nasıl kurgulandığı ve yeniden üretildiği, temsillerin nasıl gerçekleştirildiği ve bunların Hırvat ulusal kimliğinin yaratılmasındaki etkin rolü açıklanmıştır.

2. Osmanlı Devleti ile Hırvat Toplumunun Karşılaşması

On beşinci yüzyılın ikinci yarısında Osmanlıların, Orta Çağ Hırvat topraklarına girmesi, Hırvat tarihi açısından bir dönüm noktasıdır. 1463 yılında Bosna Krallığının Osmanlı Devleti'nin egemenliği altına girmesi, Geç Orta Çağ Hırvatistan dönemi ve toplumu için yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Osmanlı Devleti 15. yüzyıldan itibaren Balkanları etkin biçimde kontrolü altına almaya başlamıştır. Bulgaristan, Sırbistan ve Macaristan gibi Balkan devletleri ile Osmanlı Devleti arasındaki mücadelelerde, Osmanlılar üstün gelmiştir. 15. yüzyılda Hırvatistan Krallığı, Macaristan Krallığına bağlı ve Macar Kralınca atanan "Ban"²⁸ unvanlı Hırvat bir soylu tarafından yönetilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Bosna Krallığına son vermesi ve Macar Krallığına sağladığı üstünlük, Hırvat Krallığının Macar Krallığı ile ilişkilerinde kaygılara yol açmıştır. Macar Krallığının Osmanlı Devleti'ne karşı sınır güvenliğini desteklemek konusundaki başarısızlığı, Hırvat ordusunu Osmanlı askerine karşı zayıf düşürmüştür.²⁹ Orta Çağ Hırvat Krallığı ile Osmanlı Devleti arasında gerçekleşen en yoğun temas, 1493 yılındaki Krbava Savaşıdır. Savaş, Hırvat tarihinde önemli değişimleri

²⁷ Henryk Dźwigoł and Piotr Barosz, "Observation as A Research Method in Social Science", *Scientific Papers of Silesian University of Technology, Organization and Management Series*, Issue 148, 2020, s. 141-149.

²⁸ Ban ünvanı, bir tür yerel vali anlamında kullanılan bir kavramdır. Yugoslavya yönetimi tarafından 1946 yılında kullanımı kaldırılmıştır. László Heka, "Hrvatski Ban: Prava i ovlasti tijekom tisućgodišnje opstojnosti", *Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Volume 44, No. 2, 2023, s. 435-454.

²⁹ Orta Çağ Hırvatistan Krallığı, 16. yüzyıla kadar Slavonya ve Hırvatistan olmak üzere iki bölgeden oluşmuştur. Bu dönemde artan Osmanlı baskısından ötürü, her iki bölge birleşmiş ve ilerleyen dönemlerde Hırvat Krallığı, Macar Krallığının egemenliğinden uzaklaşmaya başlamıştır. Konuyla ilgili bkz. Nataša Štefanec, "Croatia and Hungary from the 16th to the 18th Century", *Ars et Virtus -Croatia-Hungary: 800 Years of Shared Cultural Heritage*, Galerija Klovićevi dvori; Mađarski nacionalni muzej, 2020, s. 45.

FETHİ NAS

beraberinde getirmiş³⁰ ve çok sayıda yönetici konumundaki Hırvat soylu ve komutanın hayatını kaybetmiş olmasından ötürü Hırvat Krallığının çöküşünün gerçekleştiği bir dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Bundan dolayı 19. ve 20. yüzyıllardaki Hırvat kolektif bilincinin ve kimliğinin oluşturulması sürecinde Krbava Savaşının Hırvat toplumu üzerindeki uzun vadeli sonuçlarıyla ilgili anlatı yoğun bir şekilde işlenmiştir.³¹ Modern zamanlara tekabül eden dönemlerde Krbava Savaşı, tarih ders kitaplarında³² Osmanlı Devleti'yle Hırvatistan ilişkilerinin konu edildiği bölümlerde³³ çizim ve görsellerle³⁴ betimlenmekte; Savaş, Hırvat ulusal belleğinde dramatik bir olay olarak işlenmektedir (Görsel 1 ve Görsel 2).

³⁰ Szabolcs Varga, "Croatia and Slavonia in the Early Modern Age", *Hungarian Studies*, 27, 2, 2013, s. 263-276.

³¹ Hrvoje Kekez, "The Consequences of the Battle of Krbava (1493) As Seen by its Contemporaries", *Review of Croatian History*, 14/2018, No. 1, s. 63-90.

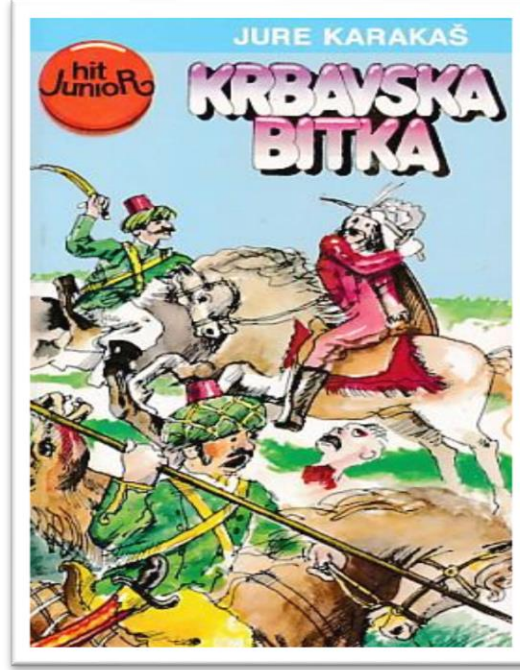
³² Neven Budak and Vladimir Posavec, "Rađanje suvremene Hrvatske i Europe od seobe naroda do apsolutizma: udžbenik povijesti", *6. razred osnovne škole* (Tarih Ders Kitabı), Profil, Zagreb 2002, s. 101.

³³ Hrvoje Gračanin, vd., *Udžbenik iz povijesti za 6. razred osnovne škole*, Meridijani, Samobor 2007, s. 186.

³⁴ Grgin Borislav, "Preceding the Triplex Confinium - The Battle of Krbava Field, September 9th, 1493", *Zbornik Drage Roksandića*, 2019, s. 75-87.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Görsel 1: Çocuk edebiyatı alanında yazılan *Krbavska Bitka* adlı çocuk romanının kapağında, Hırvat askerleri ile Osmanlı askerleri arasındaki mücadelenin tasviri³⁵

³⁵ Çocuk edebiyatı kitaplarından birinin kapağında Krbava Savaşı betimlemesi. Jure Karakaš'ın yazarı olduğu kitap, Hırvatların Osmanlı Devleti'ne karşı varoluş mücadelesini ve kahramanlığını ele almaktadır. Kitabın kapağında, fesli Osmanlı askerlerine karşı mücadele veren Hırvat bir kahramanın betimlemesi yer almaktadır.

Görsel 2: Krbava Savaşı'ndan sonra savaş esiri olarak köleleştirilen Hırvat kadınları betimleyen bir temsil³⁶

Krbava Savaşı, Osmanlı birlikleri ile Hırvat soyluların oluşturduğu kalabalık bir ordu arasında gerçekleşmiştir. Savaşın gerçekleştiği bölgede Osmanlı Devleti'nin düzenli-klasik bir ordusu yoktur. Onun yerine atlı birliklerden oluşturulmuş hareket ve manevra kabiliyeti yüksek bir birlik vardır. Osmanlı birliği, askerî becerileri sayesinde sayıca kendisinden çok daha kalabalık olan Hırvat ordusunu kesin bir yenilgiye uğratmıştır. Savaşın sonu Hırvat Krallığı yıkılmış, birçok Hırvat soylusu hayatını kaybetmiş ve çok sayıda Hırvat asker esir düşmüştür. Bu sebeple savaşın etkileri 15. yüzyıldan itibaren Hırvat toplumunun askerî ve politik söyleminde, edebiyat ve halk anlatılarında travmatik etkileri olan bir savaş olarak önemli bir yer

³⁶ Eğitim kurumlarının farklı kademelerdeki tarih ders kitaplarında Krbava Savaşının yol açtığı yıkımlar ile Osmanlılar tarafından köleleştirilen Hıristiyan Hırvat kadınların tasviri betimlenmektedir. Böylece Krbava Savaşı'nın Hırvat tarihindeki yıkıcı etkileri anlatılmaktadır.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

tutmuştur.³⁷ Hırvat ordusunun ağır bir yenilgiye uğraması, çok sayıda Hıristiyan şövalyenin ve komutanın savaşta hayatını kaybetmesi, Osmanlı karşıtı anlatıda, yıllarca devam eden derin bir etki bırakmıştır. Bu anlatı, tarihsel süreç boyunca farklı biçimlere bürünmüş, Osmanlılara karşı mücadelede yaşanan acılara vurgu yapılmış ve Krbava Savaşı, Hırvatların Osmanlılara karşı ilk ve en ağır yenilgisi olarak kroniklere ve tarihi eserlere ayrıntılı biçimde kaydedilmiştir.³⁸ Krbava Savaşı'ndaki yenilgiyle birlikte Hırvatistan coğrafyasının iç ve kıyı kesimlerinden, kitlesel göçler başlamıştır. Kitlesel göçlerle birlikte yeni toplumsal ve ekonomik koşullar oluşmuştur. Örneğin, sınır boyunca devam eden savaş ve çatışma ortamından ötürü köylüler, tarım ve hayvancılıkla daha az uğraşmaya başlamış, yarı köylü-yarı asker haline gelmişlerdir. Köy ve kırsal alanlarda daha çok yerel ve bölgesel savunma merkezleri olarak işlev gören kaleler inşa edilmiştir. Hırvat topraklarının Osmanlı Devleti'yle sınır olarak belirlenmiş olan büyük bir bölümü, kale ve savunma merkezleri haline dönüştürülmüştür. Kale ve savunma merkezleri, zamanla halkın barınma ve yaşama alanları olmuştur. Buralarda kendisine yaşam alanı bulamayan yoksul halk kitleleri ise Venediklerin kontrolü altında bulunan Dalmaçya kıyılarına göç etmiş ve buralarda demografik değişimler yaşanmıştır.³⁹ Göçler sonucunda yaşanan değişim, zamanla Osmanlı karşıtı bir anlatı ve bir korku kültürünü oluşmasına yol açmıştır. Öyle ki, 19. yüzyıldan itibaren Hırvat ulusal kimliğinin oluşturulması amacıyla yazılan birçok eserde, Osmanlı karşıtlığı anlatısı, yoğun biçimde işlenmiş ve Hırvat kimliği, Hıristiyanlığı Osmanlılara karşı savunma mücadelesinin somut bir örneği olarak gösterilmiştir.⁴⁰

Bu dönemde Avrupa devletleri arasında Haçlı ittifakı düşüncesi, büyük ölçüde önemini kaybetmiş olsa da Avrupa devletleri ile Osmanlı Devleti arasında doğal bir sınır haline gelen Hırvatistan bölgesi, Osmanlı'ya

³⁷ Suzana Miljan and Hrvoje Kekez, "The Memory of the Battle of Krbava (1493) and the Collective Identity of the Croats", *The Hungarian Historical Review*, 4 (2), 2015, s. 283-313.

³⁸ Dragutin Pavličević, "Težak poraz, ali ne i slom hrvatskog kraljevstva", *Anđelko Mijatović, Krbavska bitka*, Zagreb Republika, 2, 2006, s. 104-106-x.

³⁹ Ivan Jurković, "Socijalni status i prisilni raseljenici podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze", *Zbornik odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 23, 2005, s. 63-85.

⁴⁰ Dino Mujadžević, "The Image of Ottomans in Croatian Historiography: Changing Narratives in Elementary School Textbooks in Croatia from 1980s to 2000s", *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2014, 34 (3), s. 293-302.

karşı mücadelede etkin askerî bir bölge olarak simgeselleşmiştir.⁴¹ Bu bölgede yaşayan Hırvatların kimliğini oluşturan ideoloji, sınır bölgelerinde özellikle Katolik inancına mensup toplulukların zihninde önemli bir aidiyet oluşturmuş ve Hıristiyanlığın ön saflarında yer alan koruyucular-Hıristiyanlığın Kalkanı anlamına gelen “*Antemurale Christianitati*” kavramıyla özdeşleştirilmiştir. Bu terim, Katolik Kilisesi tarafından özellikle Hıristiyan Avrupa’yı korumak amacıyla Osmanlılarla savaşan Hırvatlara bir tür unvan olarak verilmiştir.⁴² Bu unvan, Osmanlılarla daha erken bir dönemde mücadele etmeye başlayan Ortodokslara verilmemiştir, çünkü tarihsel olarak Katolikler ile Ortodokslar arasında, Hıristiyan teolojisini yorumlama farkından kaynaklanan çatışmalar vardır. Osmanlı Devleti’nin Balkanlardaki ilerleyişini kolaylaştıran etkenlerden birisi, Hıristiyanlığın söz konusu iki farklı mezhebi arasındaki siyasi parçalanmaya yol açan bu çatışmadır. Osmanlı Devleti, Balkanlarda Katoliklere karşı çoğu zaman Ortodokslarla yerel ve bölgesel ittifaklar kurabilmiştir. Katolik mezhebi ile Ortodoks mezhebi arasındaki en belirgin çatışmalardan biri, 4. Haçlı Seferinde İstanbul’un Haçlı ordusu tarafından yağma edilmesidir.⁴³ Kısaca söylemek gerekirse Balkanlarda bu iki mezhep arasında süregelen bir çatışma ortamı sürekli olarak var olmuştur. Papalık tarafından verilen “*Antemurale Christianitati*” unvanının, birbirleriyle mücadele halinde bulunan Katolik inanca mensup Hırvat yerel elitleri ve soylularına, aralarındaki sorunların çözülmesi amacıyla ayrıca, Avrupa devletlerinden asker, silah ve maddi yardım gelmemesinden ötürü, bir tür manevi destek olarak verildiği düşünülmektedir.⁴⁴ Hâlihazırda bile Hırvatistan’ın hem Adriyatik Denizi boyunca uzanan yerleşim yerlerinde hem de doğu sınırı üzerinde yer alan bölgelerde, savunma amaçlı inşa edilen yapıların çokluğu dikkat çekmektedir. Buna karşın sınır bölgelerinde yaşayan bazı soylular, Osmanlı Devleti’ne karşı koyamayacaklarını anlamış olmalarından ötürü, Osmanlı yöneticileri ile ittifak kurmuş ve Osmanlılarla işbirliği yaparak bir tür patronaj ilişkisi içerisine girmişlerdir. İşbirliği yapan soyluların, mal ve mülklerini korumaya devam ettiği ve kontrol ettikleri bölgelerde Osmanlı ordusuna, Avrupa’nın iç

⁴¹ Gabor Agoston, “The Ottoman Empire and Europe”, *The Oxford Handbook of Early Modern European History 1350-1750*, Vol. 2, Oxford University Press, New York 2001, s. 472.

⁴² Zrinka Blažević, “The Image of the Wall, The Antemurale Christianitatis Myth from an Imagological Perspective”, *National Stereotyping, Identity Politics, European Crises*, (ed.) Jürgen Barkhoff and Joep Leerssen Brill, Leiden - Boston 2021, s. 162.

⁴³ Thomas F., Madden, “The Fires of the Fourth Crusade in Constantinople, 1203-1204 -A Damage Assessment”, *Byzantinische Zeitschrift*, Vol. 84-85, No. 1-2, 1992, s. 72-93.

⁴⁴ Tomislav Raukar, “Komunalna društva u Dalmaciji u 15. stoljeću i u prvoj polovini 16. stoljeća”, *Historijski zbornik*, 35 (1), 1982, s. 43-118.

HİRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

kesimlerine yapacağı seferlerde saldırı düzenlenmesini engellediği bilinmektedir.⁴⁵

Hırvat tarih yazımında Osmanlı Devleti'ne karşı mücadelelerde yaşanan insani ve maddi kayıplar konusunda tarihsel gerçeklikler ile kurguların birbiriyle karıştığı ve sayıların abartıldığı düşüncesi de hâkimdir. Bu abartılarla, yabancı bir güç olarak Osmanlı Devleti'ne karşı mücadele azminin canlı tutulması amaçlanmıştır. Balkanlarda Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu bölgelerde; birçok alanda kamusal hizmetlere önem verildiği, yerel topluluklara din, eğitim ve ekonomik faaliyetler alanında özerklikler tanındığı, bölgesel ve yerel yönetim kadrolarında, belirli ailelere imtiyazlar ve ordu teşkilatında çok sayıda Hıristiyan kökenli askere görev verildiği bilinmektedir.⁴⁶

Ulusal tarih içerisinde sınır bölgeleri önemli bir rol oynar, çünkü ulusun kendisini somut anlamda tanımladığı alan, sınırdır. Sınır bölgeleri kesin ve net biçimde tanımlanmış olabilirler fakat bölgesel ve ulusal anlatılarda çok farklı anlamlara sahiptirler.⁴⁷ Balkanların batısı ve Avrupa'nın güneydoğu sınırlarını içine alan Hırvat topraklarında, öteden beri yaşanan çatışma ve savaş ortamı, Orta Çağ Hırvatistan'ındaki günlük yaşama büyük ölçüde etki etmiştir. Özellikle Osmanlı Devleti'nin Balkan hâkimiyeti, Geç Orta Çağ'da Hırvat edebiyatının ana motiflerinden biri olmuştur. Osmanlı Devleti'nin Bosna topraklarında kontrolü sağlaması ve Katolik dünyasının coğrafi ve kültürel sınırlarına yaklaşması, bölge halkı olarak bilinen Hırvatlar arasında yerinden edilmişlik, güvensizlik, korku ve kırılma gibi duyguların yoğun bir şekilde yayılmasına ve anlatı halinde işlenmesine yol açmıştır.⁴⁸ Zaman içinde tarihsel birtakım olaylar sonucunda, Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'ya doğru ilerleyişinin azalması özellikle 2. Viyana Kuşatması'ndaki başarısızlıktan sonra yukarıda yer verilen duygular, yerini aktif silahlı direniş, bireysel ve grup cesaretine ve kahramanlık anlatılarına bırakmıştır. 15. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar sınır boyunca devam eden çatışma ve savaşların yol açtığı kuşatma altında olma sendromu, Hırvat

⁴⁵ Halil İnalçık, "Ottoman Methods of Conquest", *Studia Islamica*, No. 2, 1954, s. 103-129.

⁴⁶ Borislav Grgin, "The Ottoman in fluences On Croatia in the Second Half of the Fifteenth Century", *Povijesni prilozi*, 21 (23), 2002, s. 87-102.

⁴⁷ Stefan Berger, "On the Role of Myths and History in the Construction of National Identity in Modern Europe", *European History Quarterly*, 15, June 2009, s. 490-502.

⁴⁸ Gaye Yavuzcan, "Balkan Ulus Mitlerinde Osmanlı Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Kosova'dan Krbava'ya", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2019 s. 54-68.

toplumu arasında yaygın bir hal almıştır. Osmanlı Devleti'nin Avrupa içlerine doğru ilerleyişinin büyük ölçüde durmuş olması ve Hırvatlara atfedilen “*Antemurale Christianitati*” kavramı, Hıristiyan dünyasında savaş etiği ve değerleri sisteminin yeniden canlanmasına yol açmıştır. Bu gerçeklik, yani Osmanlı korkusu ve Hıristiyanlığın koruyucusu olma düşüncesi, Hırvat ulusunun kolektif bilinci üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuş ve modern zamanlara tekabül eden ulusal Hırvat kimliğinin, öteki imajının ve mitlerinin yaratılmasında önemli bir işlev görmüştür. Bu iddialarla ilgili somut örnekler, Hırvatistan sınırları içerisinde yer alan birçok kentin bayrak veya flamalarıdır. Birçok kentin bayrağı veya flaması, Osmanlı-Türk hâkimiyetinden kurtulmasıyla ilişkili motif ve figürlerle bezenmiştir.⁴⁹

Tarihsel anlatı ve mitleştirme yoluyla bir ulusal kimlik oluşturma süreci, iki farklı kültürel etkinlik aracılığıyla açıklanacaktır. Hırvatistan'ın kuzey doğusunda, Slavonya bölgesinde bulunan Đurđevac kenti ve güney doğusunda Dalmaçya olarak bilinen bölgede yer alan Sinj kentinde, yılın belirli dönemlerinde geleneksel olarak kutlanan iki etkinlik tespit edilmiştir. Bu iki etkinlik aracılığıyla tarihsel anlatıların ve mitleştirmelerin nasıl kurgulandığı incelenmiştir. Aşağıda tarihsel süreçte Osmanlı Devleti'yle yaşanan savaş ve çatışmaları konu edinen kutlamalarla ilgili araştırma bulgularına yer verilmiştir.

3. 1552 Đurđevac Festivali ve “Legenda o Picokima” (Horoz Efsanesi)

Her yıl haziran ayında 3 gün devam eden ve Avrupa'nın birçok yerinden izleyicilerin katıldığı bu festivalde, Đurđevac kalesinin Osmanlılara karşı savunulması tiyatro ve gösterilerle canlandırılmakta, horoz mitinin kökenine ilişkin sözlü gelenek sahnelenmekte ve Osmanlı ordusuna karşı kazanılan zaferin kutlamaları festival şeklinde yapılmaktadır. Araştırmalar sonucunda, Horoz Efsanesi'nin⁵⁰ ortaya çıkışıyla ilgili akademik çalışmaların ve tarihsel kanıtların olmadığı sonucuna varılmıştır. Daha çok sözlü edebiyat

⁴⁹ Zeljko Heimer, “The Croatian County Flags”, (ed.) Jan Oskar Engene, *Proceedings of the 25th International Congress of Vexillology*, Rotterdam August 2013, s. 305-360.

⁵⁰ Standart Hırvat dilinde horoz kelimesinin karşılığı “Pjevac” olarak geçer fakat Đurđevac yöresinde ve yörenin eski yerel dilinde “Picok” kullanımı yaygındır. Kutlamalarda kullanılan betimlemelerde “horoz motifi/resmi” kullanılmaktadır. Konuyla ilgili bilgiler, Zagreb Üniversitesi Türkoloji Bölümü öğretim üyesi Dr. Azra Abadžić Nevaey'den alınmıştır. Konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgiler için Bkz. Zorica Vitez, “Legenda o picokima u svjetlu globalne i nacionalne (kulture) politike”, *Narodne umjestnost*, 44/2, 2007, s. 11-25.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

çalışmalarında dile getirildiği, şiir veya masal tarzında halk edebiyatı eserleri şeklinde kaleme alındığı görülmüştür. Đurđevac Kalesinin⁵¹ kuşatılmasına ilişkin sözlü anlatılar derlenerek, birçok kez yazıya geçirilip yayımlanmıştır. Kayıtların çoğu, kale savunması ve Osmanlı askerinin geri çekilmesiyle ilgili farklı anlatıları ele almaktadır. Bu durum, anlatının kurgusal gerçekliğini ve hayali yönünü kanıtlar niteliktedir. Farklı içeriklere sahip şiir veya metinlerin taşıdığı ortak özellik, Osmanlı-Türk imgesiyle ilgili olumsuz betimlemelerle yüklü olmasıdır. Horoz Efsanesi'nin savunucuları, en eskisi Tomo Jalžabetić'in 1898 tarihli yazısına ve Đurđevac Ante Bursic devlet okulu müdürünün 1915 tarihli yazısına atıfta bulunmaktadır.⁵² 1902 tarihli ulusal bir gazetede yer alan ve yazarı belli olmayan bir şiirde, Osmanlı-Türk ordusunun acımasız ve saldırgan tavrına karşılık, Đurđevac halkının azmine ve zekâsına vurgu yapılmaktadır. Şiirin başlığı "*Kako se Đurđevac otesao Turaka*" (Đurđevac Türklerden Nasıl Kurtuldu) şeklindedir.⁵³ Özellikle çocuklara yönelik yayınlarda Horoz Efsanesi anlatısının daha yoğun biçimde ele alındığı görülmüştür (Görsel 3). Đurđevac kent müzesinde resimli kitapların sergilendiği ve broşürlerde tarihsel anlatıyla ilgili yoğun bilgiler verildiği görülmüştür.

⁵¹ Đurđevac Kalesi olarak kabul edilen yapı, Orta Çağ kalelerine nazaran son derece küçük bir yapıdır ve klasik anlamda bir kalenin sahip olduğu birçok özelliğe sahip değildir. Bu durum, anlatı ve mitleştirme süreçlerinin gerçek olaylardan çok, hayali ve icat edilmiş olduğunun bir göstergesidir.

⁵² Vitez, *a.g.e.*, s. 11-25.

⁵³ <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/6624> (02.01.2023).

Görsel 3: İlköğretim öğrencileri tarafından Đurđevac Kuşatmasının sahnelenmesi⁵⁴

Tarihsel kaynaklara ve anlatıya göre, 1552 yılında Osmanlı ordusu Đurđevac kalesini kuşatmıştır. Osmanlı ordusunun başında ise Ulema Bey adında deneyimli ve yaşlı bir komutan vardır. Ulema Bey, çok kalabalık bir orduyla Đurđevac ve çevresini ele geçirmek istemektedir. Çünkü Đurđevac ve çevresi Viyana'ya giden güzergâhta önemli bir konuma sahiptir. Ulema Bey, küçük bir kaleden ibaret olan Đurđevac Kalesini rahatlıkla ele geçirebileceğine inanmıştır. Kalenin etrafını kalabalık bir orduyla kuşatır ve kaleyi yoğun top atışına tutar fakat günler geçmesine rağmen Đurđevac halkı, kaleyi her fırsatta onarır ve kendi imkânlarıyla karşılık vermeye çalışır.⁵⁵ Ulema Bey, kaleyi ele geçirememesinden ötürü aşırı derecede öfkelenmiştir ve Đurđevac Kalesini, içindeki insanlar açlıktan ölünceye kadar kuşatma altında tutmaya karar vermiştir. Kalenin içinde bulunan Đurđevac halkı, zor koşullar altında olmasına ve açlık çekmesine rağmen kaleyi savunmaya

⁵⁴ İlköğretim çağındaki çocuklar tarafından sahnelenen oyunlarda, Đurđevac Kuşatması canlandırılmaktadır. Oyun gereği, çocukların bir kısmı Osmanlı askeri, bir kısmı ise Hırvat asıllı Đurđevac sakinlerinin tarihsel döneme özgü kostümlerini giymektedir. Oyunda, Đurđevac halkının Osmanlı askerini nasıl geri püskürttüğü ve zafer kazandığı lirik biçimde anlatılmaktadır.

⁵⁵ Rudolf Horvat, *Hrvatska Podravina*, Hrvatsko povijesno društvo Koprivnica, 1997, s. 16-18.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

devam etmekte ve teslim olmamak için direnmektedir. Ümitlerin tükendiği, yiyeceklerin ve silahların bittiği bir anda, yaşlı ve bilge bir kadın, kalede canlı kalan son horozun, topla Osmanlı askerlerinin üzerine fırlatılmasını önermiştir. Böylece kuşatma altındaki halkın bolluk içinde olduğu görüntüsü verilerek, Ulema Bey kandırılacak ve Đurđevac Kalesini ele geçiremeyeceğine inanması sağlanacaktır. Ulema Bey ve askerleri, kuşatma altındaki halkın açlıktan ölmek üzere olduğunu ve kaleyi teslim etmelerinin an meselesi olduğunu düşünmektedir. Topla fırlatılan horoz, Ulema Bey'in çadırının önüne düşmüştür. Horozun fırlatılmasından sonra ise askerler, Đurđevac halkının yiyecek sıkıntısı çekmediğini, kendilerine fırlatılacak kadar bol yiyecekleri olduğunu ve bu yüzden savunmanın daha uzun sürebileceğini düşünmeye başlamıştır.⁵⁶ Ayrıca Osmanlı askerlerine göre horoz, bir uğursuzluk işaretidir, bundan dolayı askerler arasında kargaşa başlamıştır. Ulema Bey bu olaylar üzerine kuşatmayı kaldırmak ve kalabalık orduyu geri çekmek zorunda kalmıştır.

Yaşlı ve bilge kadının zekice önerisi sayesinde Đurđevac halkı, kalabalık Osmanlı ordusuna karşı büyük bir zafer kazanmıştır. Zaferin en önemli simgesi ise horoz "Picok"tur. O günden sonra Đurđevac kentinin sembolü horoz olmuştur ve Đurđevaclı çocuklara da atalarından tevarüs aldıkları kimliklerinin bir ifadesi olarak "Picoki" denmeye başlanmıştır. Kenti Osmanlı yıkımından kurtaran bilge yaşlı kadın ve horoz anısına geleneksel olarak "Picokijada" adı verilen kutlamalar düzenlenmektedir. Öyle ki, 2024 yılı Haziran ayında düzenlenen olan bu etkinliği Đurđevac Turizm Topluluğunun;⁵⁷ "*Sevgili dostlar, Đurđevac - Picoka kentinde, her yıl Haziran ayının sonunda, Đurđevac halkının Türklerin saldırılarına karşı efsanevi savunmasını anmak amacıyla geleneksel bir turistik etkinlik düzenlenmektedir*" ifadeleriyle tanıtmıştır.

2023 Haziran ayında düzenlenen anma etkinliğinde yerel halktan amatör tiyatro oyuncularını, Đurđevac kuşatmasında kalenin savunucularını ve Osmanlı askerlerini canlandırmıştır. Bu canlandırmalarda Osmanlı-Türk imgesine yönelik olumsuz bir algının hâkim olduğu görülmüş, Osmanlı askeri yağmacı, acımasız, saldırgan ve şehvet düşkün bir güç olarak sahnelenmiştir (Görsel 4 ve 5). Dinsel yorumlar ve popülist hayal gücünün birer ürünü olarak sahnelenen oyunlarda ötekileştirmeler, toplulukların kendilerini tanımlama ve

⁵⁶ Marinko Ivanišević, "Kako je nastajala scenska izvedba Legenda o Picoku", *Podravski zbornik*, 32, 2006, s. 253-263.

⁵⁷ <https://visitdjurdjevac.hr/picokijada/> (17.02.2024).

FETHİ NAS

bir arada tutma süreçlerinde önemli bir psikolojik araçtır. “Biz” ve “onlar” arasındaki sınır belirlenirken, ötekiyi kötülemek, ortak bir kimlik duygusunun gelişmesine ve topluluğa ait değer sistemlerinin korunmasına katkı sağlar.

Görsel 4: Gece vaktinde kutlanan etkinlikte kale duvarlarının üzerine görsel efektler yansıtılarak, Osmanlı ordusu şeytani bir güç olarak betimlenmiştir.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Görsel 5: Đurđevac kent müzesinde Osmanlı askeri betimlemesi.

Hırvatlar ise zekâ ve bilgelikleriyle kendilerinden kat kat üstün Osmanlı askerlerini yenen temiz ve masum bir halk olarak tasvir edilmektedir (Görsel 6). Đurđevac kentinde yapılan saha çalışması ve gözlemler esnasında kamu kurumlarının, cadde ve sokakların ve birçok işletmenin simgesinin horoz olduğu ve anıtsal yapılarda bu savaşın temsillerinin yoğun biçimde kullanıldığı görülmüştür. Đurđevac kent müzesinde ise kuşatmayla ilgili çizimlere ve sanatsal eserlere rastlanmaktadır. Farklı eserlerin ortak özelliği, Osmanlı-Türk korkusundan beslenen bir düşmanlık ve kötülük figürüdür. Bunlara dayanarak, etkinliğin Hırvat ulusal birliğinin tesis edilmesine ve Hırvat kimliğinin oluşumuna katkı sağlayan bir icat olduğu iddia edilebilmektedir. Kurumsal anlamda ilk kutlama 1968 yılında yapılmıştır. Bir diğer ifadeyle, Đurđevac kuşatmasının tarihsel bir anlatı ve ulusal bir mit olarak kavramsallaştırılması, yakın bir dönemde gerçekleşmiştir bu yönüyle icat edilmiş bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır. Hobsbawm'un ifadesiyle,⁵⁸ hem fiilen icat edilen, inşa edilen ve resmi olarak tesis edilen, hem de kısa ve tarihlenebilir bir dönemde -belki de birkaç yıl gibi- daha az takip edilebilir bir sürede ortaya çıkan ve büyük bir hızla yerleşen gelenekler, icat edilmiş olarak değerlendirilir. "İcat edilmiş gelenek", normalde açık veya gizil olarak kabul

⁵⁸ Hobsbawm, *a.g.e.*, s. 2.

FETHİ NAS

edilmiş kurallar tarafından yönetilen, ritüel veya sembolik nitelikteki, belirli değerleri ve davranış normlarını tekrar yoluyla aşılama çalışan ve doğal olarak geçmişle sürekliliği ima eden bir dizi uygulama anlamına gelmektedir. 2023 yılında Đurđevac kentinde düzenlenen etkinliklerin açılışını Hırvatistan Başbakanı ve merkez sađ parti olduğu bilinen “*Hrvatska Demokratska Zajednica*” (HDZ) Başkanı Andrej Plenković gerçekleştirmiştir. Etkinliđe birçok siyasetçi ve bürokratın katıldığı görülmüştür. Kutlamalarla ilgili olarak Bařbakan Plenković, açılış konuşmasında; 500 yıl önce Osmanlılara karşı sergilenen dayanıklılık ve mücadelenin önemine değinmiş ve geleneğin sürdürülmesinde emeği geçenlere teşekkür etmiştir. Tarihsel olarak kutlanan bu geleneğe ilginin daha fazla yoğunlaştırılması gerektiğini vurgulamıştır.⁵⁹

Görsel 6: Đurđevac Kalesini başarılı bir şekilde savunan halkın başarısını ilahiler söyleyerek kutladığını gösteren bir temsil

⁵⁹ “Plenković na otvorenju Picokijade: Vidi se da řelite privući turistu”. <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/plenkovic-na-otvorenju-picokijade-vidi-se-da-zelite-privuci-turiste-foto-20230624>. (27.09.2023).

4. 1715 Tarihli Sinj Savaşı Kutlamaları ve 300 Yıllık “Sinjska Alka” - Alka Süvari Oyunu

Günümüzde, Hırvatistan sınırları içerisinde yer alan Sinj kenti, 17. yüzyılın sonlarına doğru Venediklilerin kontrolü altındadır. Sinj kenti, Bosna sınırına yakın ve stratejik bir konuma sahip olmasından ötürü, Osmanlı Devleti'nin ele geçirmek istediği yerlerden birisidir. Dalmaçya kıyılarını idaresi altına almak amacıyla Osmanlı Devleti birkaç defa Venediklilerle⁶⁰ savaşmış olmasına rağmen Sinj ve çevresini fethedememiştir.⁶¹ Savaş, Venediklilerle Osmanlı Devleti arasında cereyan etmiş olsa da kentin sakinlerinin Hırvat olmasından ötürü savaş anlatısı, Hırvat tarihinde ve mitolojisinde sembolik bir öneme sahiptir. Sinj Savaşı bu doğrultuda Hırvatlar arasında bir tür ulusal zafer olarak anlatılmaktadır. Literatür incelemesi sonucunda, Osmanlı Devleti ile Venedikliler arasında yapılan savaşlar ve anlaşmalar konusunda çalışmalar olduğu görülmüştür fakat Türkçe akademik yayınlarda özel olarak, 1715 Sinj Savaşıyla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Makalenin kapsamına doğrudan tarihsel-kronolojik olaylar dâhil olmadığından bu konuda detaylı bilgilere yer verilmeyecektir. Onun yerine Osmanlı ordusunun kuşatma altına aldığı Sinj kentini ele geçirememesinin, Hırvatların zihinsel dünyasına yansımaları, savaşın mitleştirilmesi ve bir başarı anlatısı haline dönüştürülmesi süreci ele alınmıştır. Saha çalışmasından elde edilen bilgilere göre, Sinj Savaşı kutlamaları ve bu kutlamalara sonradan eklenen Alka Süvari oyunu, 2009 yılında UNESCO somut olmayan kültürel miras listesine dâhil edilmiştir.

Geleneksel olarak her yıl Ağustos ayında, güçlü Osmanlı ordusunun Sinj kuşatması ve kuşatma sonucunda yenilgiye uğratılması anısına çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Etkinlik boyunca yerel halk, geleneksel kostümlerini giymekte, kentin sokak ve caddeleri rengarenk dekorasyonlarla süslenmekte, kentin farklı mekanlarında müzik ve dansların eşlik ettiği kutlamalar yapılmaktadır. Etkinliklerde, Hırvatların kahramanca meşru müdafaasına ve ilahi müdahaleye ilişkin mitolojik anlatılar canlandırılmaktadır. Alışıl gelmiş bir söylem olarak Sinj kutlamaları, baskı ve kötücül bir yönetim biçimi olarak Osmanlı-Türk idaresine, istila ve

⁶⁰ Güner Doğan, “Girit Muharebesi Sonrası Osmanlı-Venedik Sınırı (1671)”, *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı Özel, Aralık 2019, s. 1-18.

⁶¹ Dragana Balić, “300. obljetnica slavne obrane Sinja 1715. godine (1715. – 2015.)”, *Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Zagrebu 12. svibnja, u Sinju od 14. do 17. Svibnja 2015. godine*, (haz.) Josip Dukić i Josip Grbavac, Franjevački Samostan u Sinju, *Povijesni Prilozi*, Vol. 39, No. 58, Nisan 2020, s. 168-172.

FETHİ NAS

sömürüsüne karşı bir direniş ve mucizevî bir yardımın gerçekleştiği bir anlatıya dayalıdır.⁶² Böylece mücadele ve direniş anlatısı kolektif hafızaya ve nihayetinde bir tür tarih yazımına aktarılmaktadır. Etkinliklerde geleneksel tutum ve davranışlar her yıl tekrarlanan sahnelerle kutlanmakta ve ulusal kimliğe dair çeşitli pratikler mitsel bir anlatımla işlenmektedir.

Tarihsel kayıtlara ve halk arasında dilden dile aktarılan anlatıya göre, 1715 yılında 60.000 Osmanlı ordusu, Sinj kentini kuşatma altına alır fakat rahip İvan Grçiç komutası altındaki 700 kişi civarındaki Sinj sakinleri teslim olmayı reddeder. Bunun üzerine Osmanlı ordusu kenti çevreleyen surları günlerce yoğun top atışına tutar, ardından kalabalıklar halinde kente saldırır fakat Sinj kentini ele geçirmez. Bu arada kent halkı, Meryem Ana'nın resmedildiği bir tablonun (Görsel 7) yer aldığı manastırda toplanmış ve dualar etmektedir.⁶³

Görsel 7: Gospa Sinjska - Meryem Ana'yı temsil eden tablo

⁶² Anđelko Vlašić and Kovač Janja, Elements of Ottoman Legacy in the Alka of Sinj (Croatia)", *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hâkânî*, Libra, İstanbul 2015, s. 507-528.

⁶³ Bernard Stulli, "Iz povijesti Dalmacije", *Književni Krug*, Split 1992, s. 54.

HRIVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Kim tarafından çizildiği bilinmeyen bu tablo daha önce mucizevî güçleri olduğuna inanılan ve Bosna'da Osmanlı askerleri tarafından tahrip edilen bir manastırdan hiçbir zarar görmeden kurtarılmış ve Sinj'e getirilmiştir. İnanışa göre bu tablonun olduğu yerlerde, Osmanlı-Türk askeri savaşları kaybetmekte ve işgal ettiği yerleri terk etmektedir. Kuşatma boyunca Sinj halkı günlerce tablonun bulunduğu manastıra toplanmış ve dualar etmiştir. Kuşatmanın devam ettiği günlerde, Osmanlı askerleri arasında hastalık yayılmaya başlamıştır. 15 Ağustos sabahının şafağında kenti çevreleyen surlarda havada süzülen beyaz elbiseli bir kadın hayaletinin dolaştığı görülmüştür. Osmanlı askeri gördüğü bu kadın hayaletinden korkarak kuşatmayı kaldırıp kaçmaya başlamıştır.⁶⁴ Hırvat halkı, bu kadının Hz. Meryem olduğuna inanmaktadır. Osmanlı askerlerinin gördüğü, salgın hastalık yayan ve kaçmalarına yol açan kişi mucizevî Meryem Ana'dır. Sinj halkı, dualarının kabul olduğuna Meryem Ana'nın kendilerine yardım ettiğine inanmaktadır. Bu olay, halkın inanca olan bağlılığının pekişmesine katkı sağlamıştır. 15 Ağustos tarihi genel olarak Katolik dünyası için önemli bir gündür. Meryem Ana'nın bu tarihte göğe yükseldiğine inanılmaktadır. Sinj Kuşatmasının bu güne denk gelmiş olması ve 15 Ağustos günü surlarda Meryem Ana'nın görünmesi, Katolik Hırvatlara yönelik ilahî bir yardım olarak algılanmıştır. 15 Ağustos günü birçok Katolik ülkede olduğu gibi Hırvatistan'da dinsel olarak tanınan resmi bir tatil günüdür. Bu yönüyle Sinj kutlamaları dinsel kaynaklı bir öneme sahiptir ve dinsel bir gelenek olarak da kutlanmaktadır.

Kısa bir süre sonra Sinj'de yaşananlar, bütün Hırvatistan'a yayılmış ve Osmanlı ordusunun yenilgisi, Hz. Meryem'in yardımıyla ve bir tür mucize ile ilişkilendirilmiştir.⁶⁵ Osmanlı ordusunun yenilgiye uğratılması, mucizevî bir kurtuluş olarak kabul edilmiştir. Savaş, yerel kahramanlığa ilişkin bir zafer ve ilahî kurtuluşa ilişkin bir mitin doğmasına yol açmıştır. Sinj savunmasında elde edilen zafer ve gerçekleştiği iddia edilen ilahi müdahale; kilise vaazlarına, halk masallarına, edebî eserlere, şarkılara ve çocuk hikâyelerine ilham kaynağı olmuştur. Alka Süvari Oyunu adı verilen geleneksel bir oyun bu zaferin kutlamalarıyla ilişkilendirilmiştir ve Sinj kenti ile çevresi kutsal bir yer ve hac bölgesi ilan edilmiştir. Bundan dolayı 309 yıldan bu yana, her yıl ağustos ayında zaferin anısına düzenlenen Alka Süvari Oyunlarıyla birlikte Sinj sokaklarında, söz konusu mucizevî tablonun taşındığı ve on binlerce

⁶⁴ Marko Dragić, "Legende i svjedočanstva o čudotvornoj slici Gospe Sinjske" *Croatica et Slavica Iadertina*, 1 (12), 2017, s. 153-177.

⁶⁵ Ivan Marković, "Sinj i njegovo slavlje: god. 1887", *Spomen knjiga*, Franjevački samostan u Sinju, Matica hrvatska, 1998, s. 35-41.

Hıristiyan hacının katıldığı yürüyüşler düzenlenmektedir. Sinj'deki kutlamalara Alka Süvari Oyunu'nun dâhil edilmesi süreci konusunda farklı yaklaşımlar vardır.⁶⁶ Orta Çağ boyunca Avrupa ülkelerinde şövalye oyunları düzenlendiği bilinmektedir. Oyunun, şövalyelerin savaş taktikleri konusunda eğitildiği bir etkinlikten türediği ileri sürülmektedir. Zamanla bir tür eğlence oyununa dönüştüğü ve Dalmaçya bölgesinin yaygın bir oyunu haline geldiği iddia edilmektedir. Dolayısıyla Alka Süvari Oyunu sadece Sinj Savaşı veya kutlamalarıyla doğrudan ilişkili bir tarihselliğe sahip değildir. Diğer anlatı ve mitler gibi icat edilmiş ve dönüştürülmüş bir içerik taşıdığı düşünülmektedir. Aynı oyun "*Trka na prstenac*" (Halka Yarışı) adıyla, Dalmaçya kıyılarının kuzeyinde yer alan Barban'da da oynanmaktadır.⁶⁷ Bu etkinlikler aracılığıyla bölge halkı ve ziyaretçiler, atalarının Bosna'dan göçünü ve 1715 zaferini düzenli olarak anmaktadır. Sinj Savaşı, Hırvatistan'ın "*Antemurale Christianitatis*" veya "Hıristiyanlığın Kalkanı" olarak betimlenmesinde merkezi bir rol oynamıştır. Bu zafer, Hırvatların ve atalarının Batı Avrupa Hıristiyan dünyasının sınırlarını başarılı bir şekilde koruduğuna, cesaret, kahramanlık ve inanç gibi özelliklerin, Hırvat kimliğinin vazgeçilmez öğeleri olduğuna dair düşüncenin oluşmasında etkili olmuştur. Böylece Hırvat kimliği, Balkanlardaki Osmanlı mirasına doğrudan güçlü bir karşılığın simgesi ve mucizelere mazhar olan bir ulus olarak inşa edilmiştir.⁶⁸

Ulusal bir mitolojinin oluşturulması süreci göz önünde bulundurulduğunda Sinj Savaşı ve sonrasında ortaya çıkan anlatıların, hayalî anlamlar üretmede oldukça işlevsel olduğu görülmektedir. Sinj kentinin Osmanlı ordusu tarafından fethedilmeyişi, Hırvatların üstün bir başarısı, kahramanca mücadelesi ve ilahi bir yardım olarak kurgulanmıştır. Oysa tarihçiler, Osmanlı ordusunun kent kuşatmasında başarısız olmasına yol açan sebepleri açıklarken, Venedikli askerlerin desteğine, Osmanlı ordusu komutanlarının lojistik hatalarına, kale kuşatmalarında kullanılan silahların yetersizliğine, erzak tedarik sorunlarına, su sıkıntısının yaşanmasına ve buna bağlı olarak hastalıklara yol açan hijyen sorunlarına işaret etmektedirler.⁶⁹

⁶⁶ Ana-Marija Vukušić, "Tradicija i sjećanje: Sinjska Alka", *Narodna umjetnost: Hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 2005, 42/2, s. 93-108.

⁶⁷ Roberta Mavrić Antić, "Trka na prstenac Barban", *Diplomski rad degree grantor, ustanova koja je dodijelila akademski, stručni stupanj*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:358468>.

⁶⁸ Perica Vjekoslav, *Balkan Idols: Religion and Nationalism in Yugoslav States*, Oxford University Press, New York 2002, s. 94.

⁶⁹ Lovorka Čoralić and Nikola Markulin, "Bitka za Sinj 1715. godine", *Zbornik odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 34, 2016, s. 147-180.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Teolojik yorumların ise dönemin Katolik inancına mensup ve Osmanlı karşıtlığıyla bilinen Fransisken rahipler tarafından üretildiği bilinmektedir. Yabancı bir güç ve sapkın bir dinsel inanışa mensup olarak algıladıkları Osmanlılara yönelik bir karşıtlığın yaratılmasında ve etno-dinsel bir Hırvat kimliğinin oluşturulmasında, Venediklilerle işbirliği içerisinde bulunan Fransisken rahiplerinin etkisi belirgindir.⁷⁰ Fransisken tarikat mensupları, Osmanlı topraklarında yaşayan tek Katolik tarikattır ve Osmanlı devleti tarafından geniş bir özerklik verilmiş olmasına rağmen, Balkanlarda Osmanlı'ya ve özellikle Ortodoks öğretiye karşı faaliyetleri sürekli olarak canlı tutmaya çalışmışlardır. Fransisken rahipler, neredeyse bütün Balkanlarda genellikle kimliklerini gizleyerek, sıradan kıyafetlerle, silahlı olarak dolaşan ve halkı Osmanlı devleti ile Ortodokslara karşı örgütlemeye çalışan bir grup olarak bilinmiştir.⁷¹

Kutlamanın bir parçası olan Alka Süvari Oyunu⁷² ise ülke topraklarını savunmaya dair önemli tarihsel referanslar içermektedir ve üç yüz dokuz yıldır geleneksel olarak Sinj Savaşı'yla ilişkilendirilmiştir. Bu oyun, Osmanlı Devleti tarafından boyunduruk altına alınmaya çalışılan bir ulusun, kendini korumaya yönelik sergilediği savaştı karakterin bir ifadesi olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle oyun, Hırvat ulusal kimliğinin, Osmanlı karşıtı bir imajın yansıması olarak inşasında etkin bir role sahiptir. Yugoslavya döneminde ise Sinj kutlamaları ve Alka oyunu, içeriğindeki teolojik simgelerden ötürü komünizmin realizmine uygun bir şekilde dönüştürülmüş ve seküler bir kutlama haline getirilmek istenmiştir fakat Yugoslavya'nın dağılması sonucunda Sırp ve Boşnaklarla yaşanan savaşta, tekrar Hırvat ulusunun bir kahramanlık ve mücadele miti olarak popülerlik kazanmıştır.⁷³ Sinj kenti ve çevresinde yapılan saha çalışmaları esnasında yaşanan tarihsel olaylarla ilgili çağrışımları canlı tutmaya yönelik çok sayıda eserlerin olduğu gözlenmiştir. Sinj Müzesinde Meryem Ana'nın resmedildiğine inanılan tablo ile Osmanlı askerlerinin Hırvatlarla savaşını betimleyen resimler ve tarihi kişiliklere ait tasvirler sergilenmektedir. Kent savaşta sonra Fransisken

⁷⁰ Vjekoslav, *a.g.e.*, s.9.

⁷¹ Daniel Patafta, "Croatian Franciscans at the Frontier between Christianity and Islam from the 15th to the 17th Century", *Unity and Dialogue*, 74, 2, 2019, s. 195-218.

⁷² Alka Süvari Oyununun en belirgin özelliklerinden birisi, oyunun terminolojisiyle ilgilidir. Oyunun bileşenlerinin neredeyse tamamına yakını Türkçe kelimelerden oluşmuştur. Alka oyunu da esasen Hırvat ulusal kültürüne özgü bir etkinlik değildir. Hırvat ulusal kimliğinin oluşumu sürecine eklenmiş bir öğedir.

⁷³ Ivan Kozlica, *Alka u politici – politika u Alki*, Kulturno društvo Trilj i Hrvatski centar zaratne žrtve, Zagreb 2014, s. 121.

FETHİ NAS

rahipler tarafından yaratılan anlatılardan yola çıkarak, kutsal bir yer ilan edilmiştir bununla ilişkili olarak burası bir hac rotası haline getirilmiştir. Bu rota üzerinde Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesini anlatan 14 istasyon, devasa bir orduya karşı elde edilen zaferin anısını canlı tutmaya yönelik inşa edilmiş kilise ve manastırlar, Orta Çağ taş mezarları, yazıtlar ve kutsal figürler göze çarpmaktadır (Görsel 8 ve 9).

Görsel 8: Kentin her yerinde Sinj Savaşıyla ilgili betimlemelere rastlanmaktadır. Savaşın kazanılmasına mucizevî bir katkı sağlayan Meryem Ana tasviri

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Görsel 9: Kutsal bir hac yolu olarak ilan ve kabul edilen güzergâh üzerinde Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesini betimleyen istasyonlardan birisi

Alka Süvari Oyunu'nun, geleneksel olarak üç yüz dokuz yıldır devam ediyor olması, oyuna ulusal bir değer ve anlam yüklenmiş olmasıyla ilgilidir. Yerel bağlamıyla birlikte Alka Süvari Oyunu'nun ulusal bir olgu olarak üstlendiği işlevler, birçok açıdan tarihsel ve kültürel bağlam tarafından üretilmiş olmasıyla ilişkilidir. Bu bağlamlar analiz edildiğinde, oyunun ilişkilendirildiği Sinj Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan doğaüstü varlıklar ve kutsal olarak kabul edilen eylemlere halkın duygu, inanç ve düşüncelerinin katılmasıyla bir tür hayali gerçekliğin yaratıldığı görülmektedir. Bu da sözlü geleneklerin mitleştirilmesinde önemli basamakları oluşturan süreçlere işaret etmektedir.⁷⁴

Alka Süvari Oyunu, bugün yerel topluluk üyelerinin kendilerini özdeşleştirdiği ve dolayısıyla benzersizliklerine vurgu yaptığı güçlü bir semboldür. 1715'te Osmanlılara karşı kazanılan savunma savaşı, Alka Süvari Oyunu'yla kutlanmaktadır ve bu nedenle Hırvat ulusal kimliğinin önemli bir ögesini temsil etmektedir. Osmanlılara karşı kazanılan zafer ve Sinj'de

⁷⁴ Eliade, *a.g.e.*, s. 23.

görünen Meryem Ana efsanesiyle bağlantılı olarak Alka Süvari Oyunu, halkın devlete ve yöneticilerine bağlılığı ifade eden bir etkinliktir. Bununla birlikte Alka Süvari Oyunu'na, yakın tarihsel süreçte farklı işlevler ve anlamlar yüklenmiştir. Örneğin AB'ye üyelik sürecinde Hırvat kimliğinin dinsel boyutunu çağrıştıran olmasından ötürü, tartışmalı bir konu haline gelmiştir ve Hırvat ulusal kimliğini oluşturan bir öge olarak adaylık sürecinde politik söylemden uzak tutulmaya çalışılmıştır.⁷⁵ Buna rağmen günümüzde bu oyun, Hırvatistan Cumhurbaşkanlığının himayesinde her yıl ağustos ayında düzenlenmekte ve dönem dönem yabancı ülke temsilcileri de bu etkinliğe davet edilmektedir. 2023 yılında gerçekleşen etkinlikte Hırvatistan Cumhurbaşkanı Milanović ve Başbakan Plenović, iç siyasette yaşanan sorunlara rağmen bir araya gelmiş ve birliktelik mesajları vermişlerdir. Alka Süvari Oyunu'nun ulusal birlik açısından önemine ve sahip olduğu tarihsel işleve konuşmalarında değinmişlerdir.⁷⁶

Sonuç

Bir Balkan toplumu olarak Hırvat ulusal kimliğinin nasıl oluştuğu konusunda modern siyasetçilerin ve entelektüellerin farklı görüşleri vardır. Yaygın görüş, Hırvatların tarihsel süreç içerisinde 8. yüzyıldan itibaren bir devlet geleneğine sahip oldukları yönündedir. Hırvat kimliği, Hıristiyanlığın Katolik mezhebine bağlılık ile etnik bakımdan Slav kökenli olmasıyla ilişkilendirilmektedir. 1990'lı yılların başında Yugoslavya'nın dağılması sürecinde aynı etnik kökene mensup Hırvatlar, Sırlar ve Boşnaklar arasında şiddetli çatışmalar yaşandığı bilinmektedir. Çatışma, farklı dinsel kimlikler arasında gerçekleşmiştir. Katolik Hırvatlar, Ortodoks Sırlar ve Müslüman Boşnaklar arasındaki varoluş mücadelesinin temel motivasyonu dinsel aidiyeti korumak olmuştur. Buradan hareketle, geçmişten bu yana Hırvat ulusal kimliğinin temel bileşeninin, dinsel bir aidiyet etrafında kurgulandığı söylenebilir. Osmanlıların kontrol etmek istediği Balkanların Batı bölgesinde yer alan Katolik inancına mensup Hırvat topluluğunun Osmanlı-Türk tehdidine karşı birleştirilmesi, yine Katolik inancına mensup İspanya,

⁷⁵ Ozan M. Erözden, "The practical limits of inventing traditions: the failed reinvention of the Sinjska Alka", *Nations and Nationalism*, 19 (3), 2013, s. 475-492.

⁷⁶ "Milanović i Plenović se srdačno rukovali; pogledajte tko je sve stigao na Sinjsku alku." <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/uzvanici-se-okupljaju-na-sinjskoj-alki-milanovic-i-plenkovic-se-srdacno-rukovali-foto-20230806>. (09.08.2023)

HİRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Venedikliler, Fransa ve Avusturya-Macaristan gibi Avrupa devletleri açısından stratejik bir girişim olmuştur. Katolik inancının merkezi Vatikan'ın Hırvatları, Hıristiyanlığın koruyucu kalkanı olarak tanınmasının arka planında, Osmanlı'ya karşı Avrupa devletlerini savunmada verecekleri mücadelede inanca dayalı bir motivasyonu harekete geçirme düşüncesi vardır. Böylece Katolik Hırvatlar, Osmanlılara karşı kutsal bir mücadele içerisinde olduklarına inandırılmışlardır. Konuyla ilgili olarak Slav kökenli edebiyatçı ve yazar Karl Glazer, *“Diğer uluslar ve hatta akraba Slav kabileleri örneğin, Çekler ve Polonyalılar, barış içinde yaşarken, ...Hırvatlar... Hıristiyanlığın lanetli düşmanı Türklerle savaşmış ve bu uğurda canlarını feda etmişlerdir.”* sözleriyle Hırvatlara atfedilen tarihî misyona atıfta bulunmuştur.

Ulusal mitler, diğer ulusların kültürüne ve mensuplarına dinsel, bedensel ve karakter özelliklerine son derece olumsuz ötekileştirici temaları kullanarak, kendi ulusunun biricikliğine ve üstünlüğüne vurgu içermektedir. Etkinlikler aracılığıyla temsil ve iletişim süreçleri düzeyinde, kültürel bir tahayyülün parçası olan, basmakalıp kavramlar ve imgeler ulusal bir mitolojinin temel unsurları haline getirilmektedir. Balkanların batısında “öteki imgesi” Osmanlı ile özdeşleştirilmiştir ve Hırvat kimliği, inanca bağlılık ve Avrupa'yı kâfirlerden koruyan kahramanca bir mit üzerine inşa edilmiştir. Osmanlı-Türk akınlarına karşı savunma miti, Hırvat ulusal belleğinin önemli bir parçasıdır ve yukarıda yer verilen Đurđevac ve Sinj kuşatmalarının anlatısında bu durum açıkça görülmektedir. Đurđevac ve Sinj gibi birçok Balkan kentinde söz konusu anlatı ve mitlerin benzerlerine rastlamak mümkündür. Çalışmada, Balkanlarda ve Hırvatistan'ın bütün kentlerinde, Osmanlı'ya karşı icat edilmiş gelenekler ile retorik örneklerini analiz etmek zor olduğundan sadece iki kentteki etkinlik üzerinde durulmuştur. Ele alınan iki etkinlikte; ulusal bellekte, insan zihninde hayalî olarak üretilebilecek sembollere (Osmanlı ordusunun horozu görmesinden kaynaklanan korkuya) ve gerçeklikle örtüşmeyen hayalî anlatıların kurgulanmasına (Meryem Ana tablosunun sahip olduğu ilahi güç ile kale surlarında görünen Meryem Ana'ya), bunların ilahî yardım ve bilgelikle yoğrulmuş bir aidiyet oluşturma sürecindeki işlevlerine değinilmiştir. Kimlik oluşumunda ötekini kurgulayan geçmiş ve kültürel bağlam, hayalî bir cemaatin yaratılmasında önemli bir role sahiptir.

Ulusal kimlik bilincini destekleyen etkinliklere bütün bir ulusun katılmasına gerek yoktur. Çünkü doğası gereği ulus, hayalî bir varlıktır. Ulusal aidiyeti besleyen söz konusu anma etkinliklerinin ortaya çıkış anlatısından haberdar olmak, bir aidiyet kurma duygusunu tetiklemektedir.

Sözlü ve yazılı edebi eserler, okullarda uygulanan müfredat ve günümüzde medya üzerinden yapılan yayınlarla çeşitli temsillerin oluşturulması mümkündür. Tarihin belirgin olmayan dönemlerinde yaşanan olaylar konusundaki bilgilerin yetersizliğinden ötürü, mitleştirme ve anlatsal kaynaklar üzerinden geliştirilen söylemler, ulusun düşünce ve duyarlılıklarının yapılandırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Osmanlıların Hırvatistan sınırlarına dayanması, hem diğer Avrupa ülkelerinin hem de Hırvatların varlığına yönelik ciddi bir tehdit oluşturmuş ve geç Ortaçağ Hırvat tarih yazımında olumsuz bir Osmanlı-Türk imgesinin oluşmasına yol açmıştır. Bu imgenin üretilmesinde etkili olan aktörlerin başında ise dönemin Katolik inancına mensup Fransisken rahipler gelmektedir. Rahipler, Doğu'dan gelen düşmana yönelik nefret söylemini ve onu şeytanlaştırma edebiyatı gibi olumsuz duyguların kısıktılmasını, düşmana karşı Hıristiyan özellikle Katolik inancını harekete geçirme görevini üstlenmişlerdir. Bu durum Hırvat ulusal kimliğinin oluşturulması sürecindeki mit ve anlatıların oluşmasında etkin olmuştur.

Hırvat ulusal kimliğinin anlamını şekillendirmeye yönelik iki tarihsel-geleneksel etkinliğin araçsallaştırılmasıyla, tarihsel gerçekliklerin mitlerle ve dinsel motiflerle yoğrularak nasıl birer anlatı haline getirildiği gösterilmiştir. Bu iki etkinlik çerçevesinde kurgulanan anlatılar ve mitler; müzeler, tarihî yapılar, filmler, edebi eserler ve dinsel ritüeller aracılığıyla, Hırvat ulusal kimliğine mensup üyeler arasında kolektif bilinç, dayanışma ve bütünleşme dinamiklerinin oluşturulmasında kullanılmıştır. Bir öteki olarak Osmanlı-Türk imgesi, Balkanların diğer ülkelerinde olduğu gibi Hırvatistan'ın ulusal kültüründe, sanatında, gündelik yaşantısında, eğitim müfredatında, kentsel ve kırsal alanlarda farklı şekillerde gözlenebilmektedir. Yer adları, halk masalları, kahramanlık şarkıları, yerel efsaneler ve çağdaş tarihi etkinlikler, Osmanlı karşıtı mücadele ve yerel düzeyde elde edildiğine inanılan zaferler, mitolojik öğelerle yoğrularak varlığını korumaktadır.

Hobsbawm ve Anderson'un kuramlarına paralel olarak, icat edilmiş gelenekler, koşullara göre yani ulusun tarihin belirli bir döneminde gereksinim duyduğu duygusal, psikolojik ve politik öncelikler göz önünde bulundurularak yeni anlamlar kazanmakta ve yeni işlevleri üstlenecek şekilde dönüştürülmektedir. Bu dönüştürme süreci, zaman ve mekânı bir araya getirerek, ulusal temsil stratejilerini yeniden kodlayarak topluluğun eylemlerini yönlendirmeyi ve ayırıcı bir kimliği oluşturan öğelerin inşasını mümkün kılmaktadır. Sonuç olarak ulusal kimlik ve aidiyeti oluşturan öğeler, hayali olarak icat edilmiş anlatılarla mitleştirilmektedir.

KAYNAKÇA

ABERBACH, David, “The Poetry of Nationalism”, *Nations and Nationalism*, 2003, 9 (2), ss. 255-275.

ABİZADEH, Arash, “Historical Truth, National Myths and Liberal Democracy: On the Coherence of Liberal Nationalism”, *Journal of Political Philosophy*, 2004, 12, ss. 291-313.

AGOSTON, Gabor, “The Ottoman Empire and Europe”, *The Oxford Handbook of Early Modern European History, 1350-1750*, Vol. 2, New York, Oxford University Press 2021, ss. 612-637.

ALTHUSSER, Louis, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (çev.) Alp Tümenekin, İthaki Yayınları, İstanbul 2010.

ANDERSON, Benedict, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London 1991.

BELL, Duncan, S. A., “Mythscapes: Memory, Mythology, And National Identity”, *British Journal of Sociology*, 54 (1), April 2003, ss. 63-81.

BERGER, Stefan, “On the Role of Myths and History in the Construction of National Identity in Modern Europe”, *European History Quarterly*, 2009, June 15, ss. 490-502.

BLAŽEVIĆ, Zrinka, “The Image of the Wall -The Antemurale Christianitatis Myth from an Imagological Perspective”, *National Stereotyping, Identity Politics, European Crises*, (eds.) Jürgen Barkhoff and Joep Leerssen Leiden, Brill - Boston 2021, ss. 160-172.

BUDAK, Neven, POSAVEC, Vladimir, “Rađanje suvremene Hrvatske i Europe od seobe naroda do apsolutizma”, *Udžbenik povijesti za 6. razred osnovne škole* (Tarih Ders Kitabı), Profil, Zagreb 2002.

ČORALIĆ, Lovorka, MARKULIN, Nikola, “Bitka za Sinj 1715. godine”, *Zbornik odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 34, 2016, ss. 147-180.

BALIĆ, Dragana, “300. obljetnica slavne obrane Sinja 1715. godine (1715. – 2015.)”, Zbornik Radova s međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Zagrebu 12. Svibnja, u Sinju od 14. do 17. Svibnja 2015. godine, (haz.) Josip Dukić i Josip Grbavac, Franjevački Samostan u Sinju, *Povijesni Prilozi*, Vol. 39, No. 58, April 2020, ss. 168-172.

CRESWELL, John W., *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five*, Sage Publishing, London 2007.

DOĞAN, Güner, “Girit Muharebesi Sonrası Osmanlı-Venedik Sınırı (1671)”, *ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10, Sayı Özel, Aralık 2019, ss.1-18.

DRAGIĆ, Marko, “Legende i svjedočanstva o čudotvornoj slici Gospe Sinjske” *Croatica et Slavica Iadertina*, 2017, ss. 153-177.

DŹWIGOŁ, Henryk, BAROSZ, Piotr, “Observation as A Research Method in Social Science”, *Scientific Papers of Silesian University of Technology, Organization and Management Series*, Issue 148, 2020, ss. 141-149.

ELIADE, Mircea, *Mitlerin Özellikleri*, (çev.) Sema Rifat, Om Yayınları, İstanbul 2001.

ERKAN, Ümmet, *Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu: Türk Yurdu Dergisi (1911-1931)*, Akademisyen Yayıncılık, Ankara 2018.

ERNEST, Renan, *Ulus Nedir?*, (çev.) Gökçe Yavaş, Pinhan Yayınları, İstanbul 2016.

ERÖZDEN, Ozan M., “The practical limits of inventing traditions: the failed reinvention of the Sinjska Alka”, *Nations and Nationalism*, 19 (3), 2013, ss. 475-492.

_____, “Hırvatistan Tarih Ders Kitapları”, *Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Ders Kitaplarında Osmanlı-Türk İmajı*, (ed.) Mehmet Hacısalihoğlu, Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR), İstanbul 2020, ss. 163-182.

FRIAS, Francisco, LOPEZ, Javier, ISIDORI, Emanuele, HADJISTEPHANOU-PAPAELLINA, Clea, “Greek Mythology and

HRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

Education: From Theory to Practice”, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 197, 2015, ss. 595-599.

FUKUYAMA, Francis, *Identity: The Demand for Dignity and the Politics of Resentment*, Farrar Straus and Giroux, New York 2019.

GRAČANIN, Hrvoje, vd., *Udžbenik iz povijesti za 6. razred osnovne škole*, Meridijani, Samobor 2007.

GRGIN, Borislav, “Preceding the Triplex Confinium -The Battle of Krbava Field, September 9th, 1493”, *Zbornik Drage Roksandića*, 2019, ss. 75-87.

_____, “The Ottoman in Fluences on Croatia in the Second Half of the Fifteenth Century”, *Povijesni prilozi*, 21 (23), 2002, ss. 87-102.

HABSBAWM, Eric, *The Invention of Tradition*, Cambridge University Press, New York 2013.

HEIMER, Zeljko, “The Croatian County Flags”, (ed.) Jan Oskar Engene, *Proceedings of the 25th International Congress of Vexillology*, Rotterdam August 2013, ss. 305-360.

HEKA, László, “Hrvatski Ban: Prava i ovlasti tijekom tisućgodišnje opstojnosti”, *Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Vol. 44, No. 2, 2023, ss. 435-454.

HORVAT, Rudolf, *Hrvatska Podravina*, Hrvatsko povijesno društvo Koprivnica, 1997.

IVANIŠEVIĆ, Marinko, “Kako je nastajala scenska izvedba Legenda o Picoku”, *Podravski zbornik*, 32, 2006, ss. 253-263.

İNALCIK, Halil, “Ottoman Methods of Conquest”, *Studia Islamica*, No: 2, 1954, ss. 103-129.

JURKOVIĆ, Ivan, “Socijalni status i prisilni raseljenici podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze”, *Zbornik odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 23, 2005, ss. 63-85.

KEDOURIE, Elie, *Nationalism*, Hutchinson, London, 1960.

KEKEZ, Hrvoje, "The Consequences of the Battle of Krbava (1493) -As Seen by Its Contemporaries", *Review of Croatian History*, 14/2018, No. 1, ss. 63-90.

KOZLICA, Ivan, *Alka u politici – politika u Alki*, Kulturno društvo Trilj i Hrvatski centar za ratne žrtve, Zagreb 2014.

MADDEN, Thomas F., "The Fires of the Fourth Crusade in Constantinople. 1203-1204; A Damage Assessment". *Byzantinische Zeitschrift*, Vol. 84-85, No. 1-2, 1992, ss. 72-93.

MARK, Bevir, "Objectivity in History", *History and Theory*, 33 (3), 1994, ss. 328–344.

MARKOVIĆ, Ivan, "Sinj i njegovo slavlje: god. 1887", *Spomen knjiga*, Matica hrvatska, Sinj 1998.

MAVRIĆ-ANTIĆ, Roberta, "Trka na prstenac Barban", *Diplomski rad degree grantor, ustanova koja je dodijelila akademski, stručni stupanj*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2020. <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:358468> (11.12.2023).

MCNEILL, William Hardy, *Mythistory and Other Essays*, The University of Chicago Press, Chicago 1986.

MILJAN, Suzana, KEKEZ, Hrvoje, "The Memory of the Battle of Krbava (1493) and the Collective Identity of the Croats", *The Hungarian Historical Review*, 4 (2), 2015, ss. 283–313.

MUJADŽEVIĆ, Dino, "The Image of Ottomans in Croatian Historiography: Changing Narratives in Elementary School Textbooks in Croatia from 1980s to 2000s", *Journal of Muslim Minority Affairs*, 2014, 34 (3), ss. 293–302.

ÖZKIRIMLI, Umut, *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*, Palgrave Macmillan, New York 2010.

HIRVAT ULUSAL KİMLİĞİNİN İNŞASINDA OSMANLI-TÜRK İMGESİ

PATAFTA, Daniel, "Croatian Franciscans at the Frontier between Christianity and Islam from the 15th to the 17th Century", *Unity and Dialogue*, 74, 2, 2019, ss. 195-218.

PAVLIČEVIĆ, Dragutin, "Težak poraz, ali ne i slom hrvatskog kraljevstva", *Andelko Mijatović - Krbavska bitka*, Zagreb Republika, 2, 2006, ss. 104-106-x.

RAUKAR, Tomislav, "Komunalna društva u Dalmaciji u 15. stoljeću i u prvoj polovini 16. stoljeća", *Historijski zbornik*, 35 (1), 1982, ss. 43-118.

SMITH, Anthony D., *Myths and Memories of the Nation*, Oxford Univ. Press, New York, 1999.

_____, *Ulusların Etnik Kökeni*, Dost Kitapevi, Ankara, 2002.

STULLI, Bernard, "Iz povijesti Dalmacije", *Književni Krug*, Split 1992.

TELLIS, Winston M., "Introduction to Case Study", *The Qualitative Report*, 3 (2), 1997, ss. 1-14.

VARGA, Szabolcs, "Croatia and Slavonia in the Early Modern Age", *Hungarian Studies*, Vol. 27, No. 2, 2013, ss. 263-276.

VITEZ, Zorica, "Legenda O picokima u svjetlu globalne i nacionalne (kulturne) politike", *Narodne umjetnost*, 44/2, 2007, ss. 11-25.

VJEKOSLAV, Perica, *Balkan Idols: Religion and Nationalism in Yugoslav States*, Oxford University Press, New York 2002.

VLAŠIĆ, Andelko, KOVAČ, Janja, "Elements of Ottoman Legacy in the Alka of Sinj (Croatia)", *Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Defter-i Hâkânî*, Libra, İstanbul 2015, ss. 507-528.

VUKUŠIĆ, Ana-Marija, "Tradicija i sjećanje: Sinjska Alka", *Narodna umjetnost: Hrvatski časopis za etnologiju i folkloristiku*, 42/2, 2005, ss. 93-108.

WEBER, Max, *Sosyoloji Yazıları*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004.

FETHİ NAS

WINTER, Jay, "The Performance of the Past: Memory, History, Identity", *Performing the Past Memory, History, and Identity in Modern Europe*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2010.

YAVUZCAN, Gaye, "Balkan Ulus Mitlerinde Osmanlı Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Kosova'dan Krbava'ya", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 12, Sayı 2, 2019 ss. 54-68.

YIN, Robert K., *Case Study Research and Applications: Design and Methods*, Sage Publications, Los Angeles 2009.

"Milanović i Plenković se srdačno rukovali; pogledajte tko je sve stigao na Sinjsku alku.", <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/uzvanici-se-okupljaju-na-sinjskoj-alki-milanovic-i-plenkovic-se-srdacno-rukovali-foto-20230806>. (09.08.2023).

"Plenković na otvorenju Picokijade: Vidi se da želite privući turiste.", <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/plenkovic-na-otvorenju-picokijade-vidi-se-da-zelite-privuci-turiste-foto-20230624>. (27.09.2023).

<https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/6624>. (02.01.2023).